

Turkish Studies - *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*
Volume 8/9 Summer 2013, p. 1291-1355, ANKARA-TURKEY

DEDE ÖMER RÛŞENÎ'NİN BİR NA'TININ YANKILARI*

*Ramazan EKİNCİ***

ÖZET

Klâsik Türk edebiyatı tarihinde bazı şiirler vardır ki tesirleri asırlar boyu sürmüştür. Hem yazıldıkları dönemin edebiyat meclislerinde münevver kimseler tarafından beğeniyle okunmuş, hem toplumdaki şiir meraklılarınca elden ele dolaştırılarak mecmualara kaydedilmiş, hem de mûsikîşinaslar tarafından bestelenerek mûsikî fasıllarında icrâ edilmiştir. Farklı muhit ve zamanlarda muhtelif şairlerce bu tür şiirlere nazireler yazılmış, tahmis ve tesdisler kaleme alınmıştır. Bu türdeki şiirlerden birisi de XV. asır mutasavvıf şairlerinden Dede Ömer Rûşenî'nin

Çün doğup tutdu cihân yüzünü hüsnün güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen mâhveşi

matlalı gazel nazım şekliyle yazılmış na'tıdır. Bu şiir, yazıldığı XV. asırdan XX. yüzyıla kadar on sekiz farklı şair tarafından tahmis ve tesdis edilmiş, birçok makamda da bestelenmiştir.

XVIII. asır biyografi yazarlarından H. Hüseyin Ayvansarâyî, *Vefeyât-ı Ayvansarâyî* adlı tezkire niteliğindeki kitabında, bu na'tın çok beğenildiğini bildirerek esere yapılan tahmislerden on dördünü bir araya getirdiğini söyler. Elimizde, bu küçük mecmuanın müstakil nüshası bulunmamakla birlikte, *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'nin bir yazmasının sonunda (Uşşâkî Tekkesi 365) Rûşenî'nin na'tına yazılmış birisi tesdis, on altısı tahmis olan on yedi şiir kayıtlıdır. Bu eser, muhtemelen Ayvansarâyî'nin bir araya getirdiğini söylediği derlemenin genişletilmiş hâlidir. Ayrıca bu derlemeden haberdâr olan Hüseyin Vassâf da mahut na'ta bir tahmis yazmıştır.

Bu yazıda, öncelikle Rûşenî'nin söz konusu na'tı incelenerek Ayvansarâyî'nin bahsettiği derleme üzerinde durulacaktır. Ardından bu şiiri tahmis eden Nâlî, İzzî, Vahîd, Nazîm, Nahîfî, Fennî, Mü'minzâde Hasîb, Mehmed Râsim, Hâkim, Müstakimzâde, Salâhî, Kânî, İbrahim Necâtî, Hassân Ahmed, Sıdkî, Hâlikî, Hüseyin Vassâf ve tesdis eden Zamîrî'nin kısa biyografilerinin yanı sıra, bahis konusu tahmislerin ve tesdisin transkripsiyonlu metni verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dede Ömer Rûşenî, Na't, Tahmis, Ayvansarâyî.

---

* **Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.**

** Arş. Gör. Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: ramazanekinci@hotmail.com

THE IMPRESSION OF A DEDE ÖMER RÛŞENÎ'S NA'T

ABSTRACT

There are some poems in Classical Turkish Literature that their effects last for ages. They are both read with pleasure by intellectuals in the literature congresses of their time and they are recorded in magazines by curious people of poem by being given hand in hand, and they are carried out in music nights by musicians composing them. Nazire's are written for these poems by certain poets in different places and times, and tahmises, tesdises are written. One of the poems in this type is the Na't which is written in the shape of gazel by Dede Ömer Rûşenî who is one of the mutasavvıf poets in the age of XV.

Çün doğup tutdu cihân yüzünü hüsnün güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen mâhveşi

This poem are written as tahmis and tesdis by eightteen different poets from the age of XV to the century of XX, and composed in many tunes.

H.Hüseyin Ayvansarayi who is one of the biograpy writers in the age of XVIII says to collects fourteen tahmises of this work by telling that this Na't is liked very much in his biography called *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*. In our hand, there is not an original copy of this small magazine but there are seventeen poems sixteen of which are tahmises and one of which is tesdis being written to Na't of Rûşenî in the end of *Vefeyât-ı Ayvansarâyî* manuscript. This work is probably more comprehensive version of compilation which Ayvansarâyî says to bring together.

In this writing, it is focused on compilation that Ayvansarâyî says after the Na't of Rûşenî is examined at first. Then, short biographies of Nâlî, İzzî, Vahîd, Nazîm, Nahîfî, Fennî, Mü'minzâde Hasîb, Mehmed Râsim, Hâkim, Müstakimzâde, Salâhî, Kânî, İbrahim Necâtî, Hassân Ahmed, Sıdkî, Hâlikî, Hüseyin Vassâf who writes tahmis about this poem and Zamirî who writes tesdis and also transcriptional passage of these tahmises and tesdis are given.

Key Words: Dede Ömer Rûşenî, Na't, Tahmis, Ayvansarâyî

Giriş

Klâsik Türk şiiri döneminde divanlara göz atıldığında, şairlerin sadece kendi ilhâmlarının neticesinde kaleme aldıkları şiirlere tesadüf edilmez. Şair konusu, vezni ve redifi bir başka şair tarafından belirlenmiş bir şiire, gerek beğendiği için gerek o şiirden daha iyisini yazabileceğini göstermek için nazire kaleme alabilir; söz konusu şiirin her beytinin önüne veya her beyitteki mısralar arasına eklemeler yaparak tahmis, tesdis, taştir vb. nazım şekillerinde yeni şiirler yazabilir. Bu tür şiirlere eski Türk edebiyatının tam mânâsıyla kuruluş dönemi denilebilecek XV. asırdan XX. yüzyıla kadar yazılmış divanlarda sıklıkla ve Batı tesirinde gelişen yeni Türk edebiyatı dönemi

şiir kitaplarında ise (örneğin Yahya Kemal Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgârıyle*)[1] nadiren rastlanmaktadır.

Muhteviyat bakımından hem lâdinî şiirlere, hem de dinî şiirlere edebiyat tarihimizin farklı dönemlerinde muhtelif şairlerce nazire, tahmis, tesdis, taştirler vb. kaleme alınmıştır. Şüphesiz bunda en önemli etkenler tanzir yahut tahmis edilen ilk şiirin hem yazıldığı dönemin edebiyat çevrelerince beğenilmesi, hem de yazıldıktan asırlar sonra bile okundukları şiir meclislerinde akisler uyandırmasıdır. Bu tür şiirlerden ilk akla gelenlerden birkaçını örnek olarak zikredebiliriz:

Necâtî'nin "gayrı" redifli gazeli, başta Fuzûlî olmak üzere pek çok şair tarafından tanzir edilmiştir.[2] Fuzûlî'nin başta "Su kasidesi" olmak üzere birçok şiirine yazılan nazireler bulunmaktadır.[3] Kânûnî'nin "budur" redifli gazeline,[4] Rûhî-i Bağdâdî'nin meşhur Terkib-i Bend'ine;[5] Fehîm'in "rûz u şeb" redifli na'tına yazılan nazireler[6] meşhurdur. Kab bin Züheyr'in *Kaside-i Bürde*[7] ve İmam Busîrî'nin *Kaside-i Bür'e*'sine yazılan Türkçe tahmisler; Âgehî'nin "gemici" diliyle yazığı kasidesine yazılan tahmisler,[8] Bâkî'nin "ancak" redifli şiirine yazılan tahmis ve tesdisler,[9] Şahkulu Bektaşî Tekkesi şeyhi Azbî Baba'nın Niyâzî-i Mısrî divanını baştan sona tahmis ettiği *Tahmis-i Derviş Azbî Divan-ı Niyâzî-i Mısrî*[10] adlı eseri meşhurdur.

Bu yazının konusunu da hem yazıldığı dönemde, hem de yazıldıktan asırlar sonra bile beğenilerek okunan, bir nazire olduğu hâlde tanzir edildiği zemin şiirden daha fazla bilinen, pek çok makamda bestelenen ve on sekiz farklı şair tarafından tahmis ve tesdis edilen XV. asrın mutasavvıf şairi Dede Ömer Rûşenî'nin;

Çün doğup tutdu cihân yüzünü hüsnün güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen mâhveşi

matlalı na't-ı şerîfi ve bu şiirin tesirleri oluşturmaktadır.

XVIII. asır biyografi yazarlarından Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin, edebiyat tarihimizde tamamı şair veya nâsirlerin hayat hikâyelerini konu edinen tek vefeyât-nâme olan *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*[11] adlı kitabında Dede Ömer Rûşenî'nin hayatından bahsederken bu şiirin çok

---

[1] Yahya Kemal Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgârıyle*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 2008, s. 57-61.

[2] Pervane Bayram, "Necatî Beğ'in 'Gayrı' Redifli Gazeline XVI. Asırda Fuzûlî'nin Ve XIX. Asırda Seyyid Nigârî'nin Naziréleri", *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu: Ölümünün 500. Yılında Şair Necâtî Beğ Anısına*, Editör Gencay Zavotçu. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2009.

[3] Tahir Üzgör, "Su Redifli Şiirler ve Fuzûlî'nin Su Kasidesi'nin Kompozisyonuna Dâir", *İlmî Araştırmalar*, S. 9 (2000): 239-48;

Mustafa Çıpan, "Fuzûlî'nin Gazellerine Yazılan Nazîrelerden Bazıları", *S. Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 3, 1997, s.103-114.

[4] Adem Ceyhan, "Kanunî'nin Bir Gazelinin Yankıları", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, Yaz 2010, c. 1, Sayı 2, s. 33-60.

[5] Abdülkerim Gülhan, "Levhî ve Bağdatlı Ruhî'nin Terkib-i Bendine Naziresi", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 2 (2010), s. 61-78.

[6] Zülfi Güler, "Rûz u Şeb Redifli Üç Na't", *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi S.* 39 (2009), s. 553-578.

[7] Süleyman Nahîfi ve Şeyhülislâm Mehmed Mekkî Efendi'nin Kaside-i Bürde Tahmisleri vardır. Bkz. Haşim Keskinsoy, *Mekkî ve Nahîfî'nin Kasîde-i Bürde Tahmisleri*, K. Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2011.

[8] A. Tietze, "XVI. Asır Türk Şiirinde Gemici Dili: Âgehî Kasidesi ve Tahmisleri", *İÜ Türkiyat Mecmuası* S. 9 (1951), s. 113-138.

[9] Ahmet Sevgi, "Bâkî'nin 'Ancak' Redifli Gazeline Yazılan Tahmis ve Tesdisler", *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* S. 39 (2009), s. 385-393.

[10] Raşit Keskin, *Tahmîs-i Derviş Azbî Dîvân-ı Mısrî Efendi"nin KarşılaştırmalıTahlili,* Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2011.

[11] Eser için bkz. Ramazan Ekinci, *Hâfiz Hüseyin Ayvansarâyî, Vefeyât-ı Ayvansarâyî,* Buhara Yayınları, İstanbul 2013.

sevildiğini ve her makamda bestesi bulunduğunu söylemektedir.[12] Ayrıca yazar, XVIII. yüzyıl şairlerinden divan kâtibi Mustafa Fennî'nin biyografisinde bu şiirle alâkalı olarak şunları söyler:

"Āsār-ı şiʿriyyesinden ʿÖmer Rūşenī'niñ bu naʿt-ı şerīfini taḫmīs eylemişdir. Evvel ü āḫiri budur. Maʿlūm ola ki bu naʿt-ı şerīfe çoḳ kimesneler taḫmīs ü tesdīs ve perdāzī ḫıdmetler eylemişlerdir. Maʿlūmumuz olanlardan on dört kimesneniñ eserini cemʿ etdik, ḥayātda olmayanlarıñ nāmları güm olmamaḳ içün tārīḫleriyle eserlerine işāret ve bu ṭarīḳ ile bir nevʿ ḫıdmet eylemişizdir."[13]

Ayvansarâyî'nin bahsettiği bu eserin müstakil bir nüshasına bugün itibariyle kütüphane kayıtlarında tesadüf edilmemiştir. Lâkin yazarın vefeyâtnâmesinin yukarıda bildirildiği üzere Uşşâkî Tekkesi 365 numarada kayıtlı nüshasının sonunda, Rûşenî'nin bu şiirine yazılmış on altısı tahmis ve birisi tesdis on yedi şiir bulunmaktadır.

Hüseyin Vassâf *Sefîne-i Evliyâ* adlı meşhur eserinde, Dede Ömer Rûşeni'den bahsederken bu na'tla alâkalı şu ifadeleri kullanır:

"Bu na't-ı şerîf pek meşhûrdur; ilk ve son beyitleri zamân-ı kadîmde Hicâz makamında bestelenmiş; Mevlid-i şerîf cem'iyetlerinde tevşîh sırasında okunur. Bundan 150-200 sene evvel urefâ ve şuarâ arasında, işbu na't-ı şerîfi tahmîs etmek ve bu vesîle ile Hz. Fahr-i âlem efendimizden şefâat taleb eylemek ve Hz. Şeyh'in nazar-ı feyz-eserine uğramak hevesi uyanmış ve hayli tahmîsler vücûda gelmiştir. Kibâr-ı meşâyıh-ı Uşşâkıyye'den Abdullah-ı Salâhî hazretleri sekiz def'a tahmîs eylemiştir. Kimler tarafından tahmîs olunduğunu merâk ve tetebbu' etmiştim. Cidden meşher-i nefâis-i aşk u muhabbet olmuştur. Cem' edebildiklerimin son beyitlerini, tahmîsiyle berâber teberrüken nakl ediyorum:"[14]

Kanaatimizce Hüseyin Vassâf da Ayvansarâyî'nin hazırladığını bildirdiği ve Uşşâkî Tekkesi 365 numarada kayıtlı *Vefeyât-ı Ayvansarâyî* nüshasının sonundaki şiirleri görmüştür. Zirâ Hüseyin Vassâf *Sefîne Evliyâ* adlı eserinde *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'den sıklıkla faydalanmıştır. Ayrıca Vassâf'ın eserine aldığı tahmislerin sırası ile Uşşâkî Tekkesi 365'teki tahmislerin sırası (Salâhî'nin tahmisi hariç) aynıdır. Söz konusu şiirlere geçmeden evvel, Dede Ömer Rûşenî ve nat-ı şerîfi hakkında bazı değerlendirmelerde bulunmak istiyoruz.

Dede Ömer Rûşenî (ö. 892/1497)

XV. yüzyılın önde gelen Halvetî şeyhlerinden olan şairin asıl adı Ömer'dir. Şiirlerinde kullandığı Rûşenî mahlası, "Dede" lakabından dolayı Dede Ömer Rûşenî olarak bilinmektedir. Kendi ifadesine göre Aydın ilinden olan ve bu sebeple Rûşenî mahlasını kullandığını belirten şairin dedesinin, bölgede Osmanlılardan önce hüküm süren Aydınoğulları sülâlesindendir. Nitekim Rûşenî, günümüzde İzmir ile Aydın vilâyetlerinin yer aldığı Aydın ili bölgesinin o zamanki belli başlı merkezlerinden Güzelhisar'a bağlı Tire'den olduğunu belirtmektedir. Sehî Bey *Heşt Behişt*'te onun Yenice köyünde doğduğunu söylemektedir.[15] Şairin yetişmesinde ve tasavvufa intisabında Monlâ-yı Rûmî olarak tanınan ağabeyi Alâeddin Ali'nin tesiri büyüktür. Rûşenî'nin ilmî ve tasavvufî yönden tanınmış bir aile muhiti içinde yetiştiğini söylemek mümkündür. Dede Ömer Rûşenî'nin iyi bir medrese tahsili gördüğü, devrin ilim ve edebiyat muhitlerinden faydalanarak her iki bakımdan da iyi yetiştiği anlaşılmaktadır. Şairin bu dönemde yazdığı me-lâhî (zevkperest) türdeki şiirlerinin edebî muhitlerde beğenildiğine dair bilgiler, kendisinin daha o zaman bir şair olarak kabul edildiğini göstermektedir. Rûşenî, Bursa'da bulunduğu sırada, hakkında çıkan bir

[12] Ekinci, *age*, s. 101.
[13] Ekinci, *age*, s. 188.
[14] Ali Yılmaz-M. Akkuş, *Hüseyin Vassaf, Sefîne-i Evliyâ*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011, C. 3, s. 144.
[15] Edirneli Sehî, *Tezkire-i Sehî*, nşr. Mehmed Şükrî, 1325, s. 64.

dedikodu ve gördüğü rüya sebebiyle oradan ayrılarak Lârende'de bulunan ağabeyi Alâeddin Ali'nin yanına gitti. Lârende'de onun da telkin ve tesiriyle tasavvufa yönelmeye karar verdi. Devrin büyük mutasavvıflarından, Halvetiyye tarikatının pîr-i sânîsi kabul edilen Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî'nin (ö. 868/1463-64) yanına Bakü'ye giderek ona intisap etti. Kısa bir sürede sülûkünü tamamlayarak Şirvânî'nin halifesi olmuştur. Ruşenî 892'de (1487) Tebriz'de vefat etmiştir.

Rûşenî'nin Arapça ve Farsça eserlerinin yanı sıra dinî-tasavvufî konularda kaleme aldığı *Çobannâme*, *Miskinnâme,*[16] *Neynâme*[17] ve *Kalemnâme* adlı mesnevileri bulunmaktadır.[18] Şairin Türkiye ve yurtdışındaki kütüphanelerde yetmişten fazla nüshası bulunan bir divanı vardır.[19] Eserin tenkitli neşrinde 6 kaside, 87 gazel, 5 terci-i bend, 1 muhammes, 1 müstezad, 3 kıta, 114 tuyug, 3 mesnevi, 22 müfred bulunmaktadır. Eserde çeşitli nazım şekillerinde kaleme alınmış birçok na't yer almaktadır. Şüphesiz bunların en meşhuru çalışmamızın da esasını teşkil eden gazel tarzında yazılmış on bir beyitlik şu na't-ı şerîftir:

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Çün togup tutdı cihân yüzini hüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen mâhveşi

2 Türk ü Kürd ü 'Acem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hâşimî'sin 'Arabî'sin Medenî'sin Kureşî

3 Sen emîre kul olan her ne kadar müdbir ise
Bende-i mukbil olur misl-i Bilâl-i Habeşî

4 Dîg-i hikmetde bişürdi çün senüñ sevgüñi Hak
Cebre'îl olsa n'ola matbahınuñ hîme-keşi

5 Yirdeki da'veti fevt ola gidem diyü göge
Bagladuñ bilüñe iy nûr bilâ-sâye taşı

6 Sensin ol püşt ü penâh-ı melek ü ins ü perî
Enbiyânuñ güzeli sevgülüsi hûb u hoşı

7 Üzülüp 'ırkı Ebû Cehl kimi ebter olur
Sen Ebû'l-Kâsım ile kim ki dutarsa güreşi

---

16 Mustafa Uzun, *Dede Ömer Rûşeni Hayatı, Eserleri ve Miskinlik-nâme Mesnevisi* (Edisyon Kritik), M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 1982.
17 Mustafa Uzun, *Dede Ömer Rûşenî, Neynâme* (Tenkidli Basım), İstanbul 1990.
18 Mustafa Uzun, "Dede Ömer Rûşenî", *DİA*, İstanbul 1994, C. 9, s. 81-83.
Konumuz doğrudan doğruya Rûşenî'nin hayatı olmadığı için daha fazla ayrıntıya girilmemiştir. Şairin hayatı ve eserleriyle alâkalı ayrıntılı bilgi için bkz. Uzun, *agm*, 81-83; Orhan Kemal Tavukçu, *Dede Ömer Rûşenî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni,* s. 18-32. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-275463/h/dede-omer-ruseni.pdf
19 Eser üzerinde birçok tez hazırlanmış ve tenkitli neşri yapılmıştır. Bkz. Semra Aydemir, *Dede Ömer Rûşenî (hayatı, eserleri ve divanının tenkidli metni),* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 1990;
Suna Demir, *Dede Ömer Ruşeni Divanı`nın (1b-60a) Transkripsiyonlu Metni ve Sözlük Çalışması,* Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2010;
Eserin tenkitli neşri için bkz. Tavukçu, *age*.

8 Lâle beñzer ki gül-i rûyuña indürmedi baş
Mug-ı hindû kimi yandı kararup içi taşı
9 Kesilüp başın ayahda göriser her ki senüñ
Yüzin izüñe sürüp koymaz ayaguña başı
10 Barmaguñdan ahıdup âb-ı revân-bahşı revân
Nice yüz biñ kişiden def‘ idisersin ‘ataşı
11 *Ve'd-duhâ* verdüñe *Ve'l-leyl* ohuram sünbülüñe[20]
Rûşenî virdi budur *küllü "gadâtin ve 'aşî"*[21]

Bu şiirin tamamı, Rûşenî divanının tenkitli neşrinde on bir beyittir.[22] Ancak makalenin ilerleyen kısmında da görüleceği üzere şiirin tamamı aslında on beş beyittir. Muhtemelen Rûşenî divanının tenkitli neşrine dâhil edilmeyen nüshalarda gazel on beş beyittir. Nazîm Yahya ve Necâtî İbrahim Efendi'nin tahmislerinde yukarıdaki on bir beytin hâricinde şu dört beyit daha yer almaktadır:

Pâk olup sâff olur evsâfı beşerden bî-bâk
Nûş iden la‘l-i lebüñden mey-i bî-gıll u gışi

Kaddüñ üstinde gören haddüñi gûyâ ki sanur
Salınup serv başı üstine alup güneşi

Rahm kıl sâ'il-i miskīnüñe kapında müdâm
Huşk-leb teşne-ciger olup akar gözi yaşı

Ne ‘aceb kâfir-i bed-gevher [ü] sengîn-dil imiş
Gelmeyüp rahme senüñ gevherine atdı taşı

Bu şiir Rûşenî'nin de muasırı, XV. asır klâsik Türk şiirinin en büyük şairlerinden olan Necâtî Bey'in;

Deli olma görücek nâz ile bir mâhveşi
Saçı zincirine ey dil dolaşı gör dolaşı

matlalı gazeline yazılmış bir naziredir.[23] Rûşenî'nin bu na‘tı, İsmail Dede Efendi (ö. 1846) tarafından ilâhî ve tevşih şekillerinde Râst, Bayâtî, Evc, Hisâr, Hüseynî, Mâhûr, Sabâ, Segâh ve Uşşâk makamlarında bestelenmiştir.[24]

[20] *Ve'd-duhâ:* "Kuşluk vaktine and olsun" *Ve'l-leyl*: "Geceye and olsun". Kur'ân-ı Kerim Duhâ 93/1-2.
[21] (وَلاَ تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ) "Sabah akşam Rablerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları kovma". Kurân-ı Kerîm En‘âm Sûresi 6/52.
[22] Tavukçu, *age*, s. 77
[23] Pervâne b. Abdullah, *Mecmuatü'n-Nezâ'ir*, Topkapı Sarayı Ktp. Bağdat 406, 599b; Ali Nihat Tarlan, *Necati Beg Divanı*, MEB İstanbul 1963, s. 514, aktaran Tavukçu, *age*, s. 75.

Söz konusu şiiri Nâlî, İzzî, Vahîd, Nazîm, Nahîfî, Hassân Ahmed, Fennî, Mü'minzâde Hasîb, Mehmed Râsim, Hâkim, Müstakimzâde, Salâhî, Kânî, Hâlikî, Sıdkî, İbrahim Necâtî, Hüseyin Vassâf tahmis ve Zamîrî Mustafa Efendi ise tesdis yazmıştır.[25]

1) Nâlî Mehmed Efendi ve Tahmisi

Asıl ismi Mehmed'dir. Konya'da doğmuş ve Nâlî mahlasıyla tanınmıştır. Karabâgî İshak Efendi'den mülâzım olan şair, Şeyh Abdülkadir, Mesih Paşa ve Nişancı Paşa medreselerinde görev yapmıştır. Sadrazam Fâzıl Ahmed Paşa'ya bazı kaside ve tarihler sunmuştur. Medine ve Kudüs'te kadılık yapan şair, Edirne pâyesiyle Selanik kadılığı yaparken 1086/1675-76 yılında vefat ederek Mahkeme civarında Seyfullah Efendi Câmii kabristanında defn olunmuştur. Şairin divanı, *Tuhfetü'l-Emsâl* adlı Türkçe bir mesnevisi, Kur'an-ı Kerim'den 7 ayeti manzum olarak tefsir ettiği *Miftah-ı Heftgâne* ve hac yolculuğunu anlattığı *Menâsik-i Hac* adlı eserleri vardır.[26]

Rûşenî'nin na'tını tahmis eden ilk şair Nâlî'dir. Rûşenî divanında tamamı on bir beyit olan na'tın, Nâlî tarafından beyit sırası serbest şekilde olmak üzere dokuz beyti tahmis edilmiştir. Yukarıda tahmis edilen şiirde 8 ve 9 numaralı beyitler tahmise dâhil edilmemiştir.

Taḫmīs-i Nālī

Saña ey şāh-ı rüsül uymayanuñ bitmez işi

Bū Leheb gibi anuñ *Tebbet* olur serzenişi

Ayaġuñ ṭopraġına yüz sürenüñ ḳutlı başı

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Bu şiir ayrıca Kadîrî, Zâtî, Hâfız, Şem'î Dede, Nihâlî gibi şairler (Bkz. Pervâne b. Abdullah, *Mecmuatü'n-Nezâ'ir* 599b-600a.) Ayrıca Revânî, Gelibolulu Sun'î ve Neccâr-zâde Rızâ tarafından da tanzir edilmiştir.

Bkz. Ziya Avşar, *Revânî Divanı*, 435 Numaralı gazel, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128332/h/revanidivaniziyaavsar.pdf;

Halil İbrahim Yakar, *Gelibolulu Sun'î Divanı ve Tahlili*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi 2002, s. 570-571;

Mehmet Özdemir, *Neccâr-zâde Rıza Divanı'nın Edisyon Kritiği*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 1999, s. 390-391.

[24] Emine Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na't*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993, s. 74.

[25] Tahmisler ve tesdisin şairleri makalede vefat tarihleri göz önünde bulundurularak kronolojik olacak şekilde sıralanmıştır. Ayrıca eklerin dudak uyumu hususunda, Hayati Develi'nin "18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine", *Doğu Akdeniz Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi*, S. I, Gazimağusa 1998, s. 27-36;

Yavuz Kartallıoğlu'nun "Osmanlı Türkçesi'ndeki Ekler Dudak Uyumuna Göre Nasıl Okunmalıdır?" *Turkish Studies* Volume 3/6 Fall 2008, s. 449-470, makalelerinden yararlanılmıştır.17. asırda yaşayan şairlerin şiirlerinde Türkçe ekler yuvarlak şekilde, 18. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirlerinde ise dudak uyumunun gerektirdiği şekilde kelime kökü yuvarlaksa ek de yuvarlak, düz ise ek de düz okunmuştur.

[26] Uşşâkî-zâde Seyyid İbrâhîm Hasîb, *Zeyl-i Zeylü'ş-Şakâyık*, Süleymaniye Ktp. Hâfid Efendi 242, vr. 220b-221a;

Pervin Çapan, *Mustafa Safâyî Efendi*, *Tezkire-i Safâyî* AKMB Yay. Ankara 2005, s. 591-595;

A. Abdulkadiroğlu, *İsmail Beliğ, Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*, AKMB Yay. Ankara 1999, s. 435;

Ekinci, *age*, s. 175-176.

Eşk kim yerlere[27] aḳmaz yere geçsün dür ise
Uymayan şerʿüñe nefsüñ ḳulıdur ger ḥür ise
İrişür saña kimüñ aşḳ ile ḳalbi pür ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

Kāmetüñ[28] bükdi kaddüñ Sidre'nüñ ey ġonce-dehen
Şübhesiz bedr-i ruḫuñ şems ü ḳamerden rūşen[29]
Ḫūb idi Yūsuf-ı Kenʿān [ki] sen andan aḥsen
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Maḳdemüñle n'ola şād olsa şehā kevn ü mekān
K'oldı āfāḳa vücūduñ sebeb-i emn ü emān
Berḳ-ı şemşīrüñ ile yandı ṣalīb ü evs̱ān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Zīr-i pāyuñda ḳodı nüh felegi Rabb-i felaḳ
Vechi var sürse yüzin pāyuña ḫūrşīd ü şafaḳ
Ḫalḳ-ı eşyāya sebeb oldı vücūduñ muṭlaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Ḳorḳıdup nār ile ḫalḳı gehi firdevsi öge
Ümmete ḫavf u recādan ġarażı ḥiṣṣe dege
Şerʿi icrāda o şeh baḳmadı paşa vü bege

[27] Nâlî Divanı'nın tenkitli metninde "yoluna" bk. Bahattin Kahraman, *Nâlî Divânı*, Kömen Yayınları, Konya 2010, s. 141; Süleyman Çaldak, *Nâlî Divanı*, Kesit Yayınları, İstanbul 2010, s. 156.
[28] Nâlî Divanı'nın tenkitli metninde "ümmetün" bk. Kahraman, *age*, s. 141.
[29] Nâlî Divanı'nın tenkitli metninde "rûşen" bk. Kahraman, *age*, s. 141; Çaldak, *age*, 156; Ayvansarâyî'ni derlemesinde "aḥsen".

Yirdeki da'veti fevt ola gidem diyü göge

Bilüñe baġladı iy nūr-ı bilā-sāye ṭaşı

Yüz süren ḫāk-i der-i devletüñe server olur

Naẓaruñ seng-i siyāha doḳına gevher olur

Cündüñe vaḳt-i ġazā cünne der-i Ḫayber olur

Üzilür 'ırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur

Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Kef-i mu'ciz-es̱erüñ nuṭḳa getürdi ḥaceri

İki şaḳḳ eyledi engüşt-i şerīfüñ ḳameri

Mu'cizeñ mürdeyi ḥayy itdi yüritdi şeceri

Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī

Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

'Andelīb itdi çü Ḥaḳ Rūḥ-ı Emīn'i gülüñe

Cenneti n'ola fedā itse Ṣafī[30] fülfülüñe

Bez̠l ider Nālī ḳabūl eyle[31] revānuñ yoluña

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe

Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve 'aşī

2) Zamîrî Mustafa Efendi ve Tesdisi

Asıl adı Mustafa'dır. Üsküdar'da doğmuştur. İyi bir tahsil alarak divan-ı hümâyûn kâtipleri arasına katılan şair, tezkirecilik görevinde de bulunmuştur. Safâyî, tarih düşürmede maharetli olan şairin, şiirlerinin güzel ve emsalsiz olduğunu bildirmiştir. 1105 yılının Şevval ayında/Mayıs-Haziran 1694 Üsküdar'da vefat etmiştir.[32]

Dede Ömer Rûşenî'nin na'tını tesdis eden tek şair Zamîrî'dir. Şair, na'tın beyit sırası serbest şekilde olmak üzere yedi beytini tesdis etmiştir. Yukarıda sıra numarası verilen 5, 6, 8 ve 9 numaralı beyitler tesdiste yer almamaktadır.

[30] Nâlî Divanı'nın tenkitli metninde "saf-ı" bk. Kahraman, *age*, s. 142.
[31] Nâlî Divanı'nın tenkitli metninde "olsa" bk. Kahraman, *age*, s. 142; Çaldak, *age*, 156.
[32] Çapan, *age*, s. 354-355; Abdulkadiroğlu, *age*, s. 213; Ekinci, *age*, 187.

Tesdīs-i Żamīrī

Nice dökmeye gözüm yāduñ ile ḳanlı yaşı
Nice açılmaya ḫūn-ı cigerüñ tāze başı
Nice vaṣf idebile ẕātuñı medḥüñde kişi
ʿĀlemüñ ẓulmet-i cehl idi ser-ā-pā revişi
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Kīmyā-yı teb-i ʿaşḳuñla şu kim mūsir ise
Zer ider āhen-i serd-i dili bir mużcir ise
Şeh-i ʿālemdür o maʿnāda gedā müʿsir ise
Sāʾil-i merḥametüñ mücrim ü ger mücbir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

Sensin ol server-i ḫayl-i rüsül ey faḫr-i cihān
Sensin ol maẓhar-ı Hādī yoġ iken kevn ü mekān
Ḳurımış yirler ider pāyuña ṣular cereyān
Teşnedür reşhasına mā-yı ẕülāl ü ḥayvān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Ser-firāz-ı dü-cihān itdi seni Rabb-i minen
Geldüñ ʿālemlere raḥmetsin eyā ḫulḳ-ı ḥasen
Buldı ẕātuñla ḥayāt-ı ebedī mürde-beden
Vāṣıfuñ Bāri teʿālā̱ ne disün ehl-i süḫen
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Bir idüp nūr-ı Ḫudā ṣadruñı itdi çün şaḳ
Ezelī ʿilm-i ledün dersin idüp saña sebaḳ

Mu'cizātuñla dü-nīm oldı ḳamer hem çü şafaḳ
Ḫalḳ olınduñ yoġ iken 'ālem-i eşcār [u] varaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebre'īl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Münkirüñ cümle şaḳīlerden eşedd bed-ter olur
Dü serā ehl-i ḍalāletden ebed bed-ter olur
Cünd-i şeytān-ı melā'īne velī hem-ser olur
Derekāt-ı dūzaḫuñ ḳa'rına ḫākister olur
Üzilür 'ırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Reşk ider gülşen-i cennet ruḫuñ üzre gülüñe
Revḥ ü reyḥān yazılur müşg-i ḫaṭ-ı kākülüñe
Terk-i can eylediler 'āşıḳ-ı zāruñ yoluña
Ḳıl kerem nīm-nigāh eyle Żamīrī ḳuluña
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve 'aşī

3) İzzî Mehmed Efendi ve Tahmisi

Asıl adı Mehmed'dir. Safâyî ve Sâlim'e göre Şirvan, Beliğ'e göre Revan, Ayvansarayî'ye göre ise Van'da doğmuştur. Tahsilini tamamlamak maksadıyla İstanbul'a gelmiş, inşâ ilmindeki maharetinden ötürü divan kâtibi olmuştur. Âhir ömründe vatan hasretinden dolayı Acem diyarına dönmüştür. Türkçe ve Farsça şiirleri olan şair, 1105 yılının Şevval ayında/Mayıs-Haziran 1694 vefat etmiştir.[33]

İzzî'nin tahmisi, klâsik Türk şiiri nazım şekilleri hakkında bilgi veren kaynaklarda taştirin bir çeşidi olarak gösterilen "mutarraf" şeklinde kaleme alınmıştır.[34] Bu nazım şekli, bir beytin mısraları arasına farklı sayıda mısralar ilave edilmesiyle meydana gelmektedir. İzzî, Rûşenî'nin na'tını beyit sırası serbest şekilde olmak üzere tamamına "mutarraf" şekilde tahmis yazmıştır.

[33] Çapan, *age*, s. 399-400;
Adnan İnce, Salim Efendi *Tezkiretü'ş-Şuara*, AKMB Yay. Ankara 2005, s. 504;
Abdulkadiroğlu, *age*, 270;
Ekinci, *age*, 227.
[34] Mustafa Nihat Özön, *Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1954, s. 262;
Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı - Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yay. İstanbul 2008, s. 101.

Taḫmīs-i Muṭarraf-ı ʿİzzī

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Gördi ḫurşīd-i felek ḫırḳasına çekdi başı
Meh-i Kenʿān gibidür geldi çü şems-i Ḳureşī
Gül-i cennet bitürür ʿāşıḳınuñ baġrı başı
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Çoḳ mı āzāde-i ḳayd-ı dü-cihānum dir ise
İnşirāḥ-ı dil ile yüsre irer muʿsir ise
Ḳullıġuñ ḳaṣd idüp idbārını ger müşʿir ise
Bende-i muḳbil olur miṡl-i Bilāl-i Ḥabeşī

Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Raḥmet ü luṭf u keremsin hem ʿaṭā-yı ẕi'l-minen
Ẕü'n-neseb pāk-ḥaseb-i ʿırḳ ile aṣluñ ḥasen
Maʿd ü ʿAdnān ile İsmāʿīl ü İbrāhīm'den
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Eyledüñ dünyada çoḳ teşne-dilānı reyyān
Aḳduġı yerden ider ṣu ise elbet cereyān
Āḫiretde daḫi beş ḳat aḳup āb-ı iḥsān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Ol ulu ḫᵛān-ı maḥabbetde cihān müstaġraḳ
Sen veliyyü'n-niʿama bezl-i niʿam kār olıcaḳ
Dāʾim ābādı içün şerʿüñ ocaġı muṭlaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Yirdeki da'veti fevt ola gidem diyü göge
Ümmetümle ideyüm 'arż-ı ḥaşem diyü göge
'Arżı şer' ile ṭutup ercaḫ idem diyü göge
'Amel-i ḫayr gibi şāyed aġam diyü göge
Bilüñe baġladı iy nūr-ı bilā-sāye ṭaşı

Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Sensin ol mesned-i *Lev-lāke* viren zīb ü feri
Sensin ol ümmetinüñ ṣāḥib-i şefḳat-es̱eri
Sensin ol ḥazret-i Ḥaḳḳ'uñ ulu peyġam-beri
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Üzilür 'ırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Bozılur ismi gibi cismi saḳar-güster olur
Ḫalḳa-i la'n ile İblīs'e döner ḳaşmer olur
Kendü bed-nām olup ḥāli daḫi bed-ter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Cismini pāreledi ḫār-ı ġam sīne-ḫırāş
Seri ḫāk üzre ḫazān-dīde yatur nīk ma'āş
Düşdi ateşgede-i hecre olup 'āleme fāş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳızarup içi ṭaşı

Kesilüp başı ayaḳda görinür her ki senüñ
Ser çeküp ṭutmaya fermān-ı şerīf-i ḥasenüñ
Veyl ṣad veyl olur işi ḫilāfuñ idenüñ
Bulamaz nūr-ı sa'ādet oña sen gül-bedenüñ
Yüzüñ izüñe sürüp ḳoymaz ayaġuña başı

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe

Ḥaḳ hemān nāṭıḳa iḥsān ide ben bülbülüñe

İltifātuñ ola yek laḥẓa bu ʿİzzī ḳuluña

Oḳurum şu gibi ezber ṣalavātı gülüñe

Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

4) Kîsedâr Abdülvahîd Efendi ve Tahmisi

Asıl ismi Abdülvahîd'dir. Hayatı hakkında kaynaklarda fazla malumat bulunmamaktadır. Rüûs kalemi kâtiplerinden olup Çarşıbaşı'nda kesedârlık yapmıştır. 1128/1715-1716 tarihinde vefat edip Üsküdar'da defnolunmuştur. Vahîd mahlasıyla şiirleri vardır.[35]

Rûşenî'nin na'tına, İzzî gibi Vahîd de "mutarraf" şekilde tahmis yazmıştır. Şiirin tamamı 10 bentten oluşmaktadır. Vahîd, Rûşenî'nin gazelinin 9. beytine tahmisinde yer vermemiştir.

Taḫmīs-i Muṭarraf-ı Vaḥīd

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi

Vech-i Ḥaḳ ẓāhir olup ḳoymadı hīç ġıll u ġişi

Bildi ʿālem ki anıñ olmaz imiş Yūsuf eşi

Naẓar-ı Ḥaḳ'la baḳıp eylemeyen keş-me-keşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise

Şāh olur dehre eger Mūsā olur muḳtir ise

Ṣāḥib-i ẕüll-i hevān ġāyet ile muʿbir ise

ʿAbd-i pesmānde felāket-zede müstedbir ise

Bende-i muḳbil olur miṣl-i Bilāl-i Ḥabeşī

Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen

Eylediñ ʿālemi nūruñla ser-ā-ser rūşen

ʿIrḳ-ı ṭāhir neseb-i pāk ile ey dürr-i ʿAden

---

[35] Ekinci, *age*, s. 100;
M. Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2002, C. II, s. 5001.

 (?) Mekkī Tihāmī Muḍarrī selselden[36]

Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān

Eyledüñ teşne-i nefsīde lebānı reyyān

Senüñ ey ʿayn-ı kerem menbaʿ-ı luṭf u iḥsān

Rūz-ı maḥşerde edip Kevs̱er-i ḥavżuñ cereyān

Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ

Enbiyā içre ḥabīb olmaġa olduñ elyaḳ

Bir ṭabīḫüñ k'ola ṭabbāḫı Ḥakīm-i muṭlaḳ

Bir maḥabbet ki yed-i ḳudretle ṭabḫ olıcaḳ

Cebre'īl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Yirdeki daʿveti fevt ola gidem diyü göge

Şerʿi teblīġi girü ḳala çıḳam diyü göge

Şāyed ola bu leṭāfetle aġam diyü göge

Rūḥ idi cismi ṣuʿūd eyleyemeyem diyü göge

Bilüñe baġladı iy nūr-ı bilā-sāye ṭaşı

Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī

İns ü cinn ü melegiñ mürsel peyġam-beri

Bende ʿālem saña sen cümlesiniñ tāc-ı seri

Rüsülüñ efḍali maḥbūb-ı Kerīmiñ naẓarı

Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur

Ḳaʿr-ı siccīn-i cāḥīm ʿāḳıbet aña yer olur

[36] Mekke'nin eski isimlerinden birisi de "Batha"dır. Şair burada "Batha"dan türemiş bir kelime kullanmış fakat okunuşunda tereddüt edildiğinden kelimenin Arap harfli şekli metne konmuştur.

La'n [u] ṭa'n ile İblīs'e daḫi hem-ser olur
Bū'l-Ḥakem iken Ebū Cehl olur ekfer olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Cismini pāreledi ḫār-ı ġam sīne-ḫırāş
Seri ḫāk üzre ḥazān-dīde yatur nīk-ma'āş
Düşdü āteşgede-i hecre olup 'āleme fāş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳızarup içi ṭaşı

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Vechiñe şems ü ḳamer cebheñe şeb fülfülüñe
Dir Vaḥīd 'anber-sā عنبرسالو (?) o siyeh kākülüñe[37]
İşiden çün ṣalavat verdi bu na't-ı gülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve 'aşī

5) Nazîm Yahya ve Tahmisi

Asıl adı Yahya'dır. İstanbul'un Kumkapı semtinde Gedikpaşa'da dünyaya gelmiştir. Nazîm Yahya Çelebi adıyla tanınmıştır. Şiir ve mûsikîye olan kabiliyeti farkedilince enderuna alınmış ve iyi bir tahsil görmüştür. Gençlik yıllarında Mevlevî tarikatına intisap ederek üç yıl kadar Arzî Dede'nin hizmetinde bulunduğu esnada Edirne Mevlevîhanesi şeyhi Neşâtî Dede ile tanışmıştır. Önceleri Halîm mahlasını kullanan şaire, Neşâtî tarafından Nazîm mahlası verilmiştir. Şair, 1139/ 1727 yılında vefat etmiştir.

Divan şiirinde çok na't yazan şairler arasında önemli bir yere sahiptir. Nazîm'in yegâne eseri beş ayrı divandan oluşan *Dîvân-ı Belâgat-unvân-ı Nazîm*'dir.[38]

Nazîm'in tahmisi on bir bentten oluşmaktadır. Makale konusunu teşkil eden na't, Rûşenî divanının tenkitli neşrinde on bir beyittir. Na'tın divanda yer almayan dört beyti, Nazîm'in tahmisinde bulunmaktadır. Ayrıca sözkonusu dört beyti makalenin ilerleyen kısımlarında İbrahim Necâtî de tahmis etmiştir. Buna dayanarak Rûşenî'nin meşhur na'tının aslında on beş beyit olduğu sonucuna varılabilir. Nazîm de beyit sırasına dikkat etmeksizin tahmisini yazmıştır. Şair, Rûşenî divanının tenkitli neşrinde bulunan 5, 6, 8 ve 9. beyitlere yer vermemiştir.

[37] Bu mısrada vezin aksamaktadır.
[38] Mustafa Uzun-Nuri Özcan, "Nazîm", *DİA*, İstanbul 2006, C. 32, s. 452-453.

Taḫmīs-i Naẓīm

Ey meh-i nev felegiñ ḥüsn-i melāḥatde ḳaşı
Süfre-i behcetiñiñ şems ü ḳamer loḳma-keşi
Ẕātınıñ gelmedi gelmez iki ʿālemde eşi
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Seni āyīne-i ẕāt eyledi Ḥayy-ı ẕü'l-minen
Ḳıldı mirʾāt-ı ruḫuñ ṣayḳal-ı ḳudret rūşen
N'ola vech-i ḥüsnüñ cümleden olsa aḥsen
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Ey fürūġ-ı devr-ḫayy nūr-ı Ḫudā'dan müştaḳ
Ẕātıñ envār-ı tecellīye eḥaḳḳ u elyaḳ
Niʿmet-i ʿaşḳıña ḫalḳ-ı dü-cihān müstaġraḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Dil reh-i vaṣfiña ṣarf etdi neye ḳādir ise
Baḳma noḳṣānına taḳṣīri daḫi vāfir ise
Ḥācetiñ eyle revā her ne dilerse dir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur misl-i Bilāl-i Ḥabeşī

Tāb-ı ḫurşīd-i ḳıyāmet olıcaḳ berḳ-efşān
Ḫūn-çekān maḥşere geldikde ʿisyān [u] ʿuryān
Teşnelik el verip ol demde cigerler büryān

Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Seni düşde göreniñ dīde-i baḫtı uyanır
Yüz süren ravżaña gülzār-ı cināndan uṣanır
Seyr edip ḳāmetini Sidre vü Ṭūbā̱ utanır
Ḳaddüñ üstinde gören ḥaddüñi gūyā ki ṣanur
Ṣalınup serv başı üstine alup güneşi

Gün gibi bāde-i mihriñle olanlar çālāk
Ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi hem-vāre eder ceybini çāk
Melekiyyet ṣıfātıyla yerin eyler eflāk
Pāk olup ṣāff olur evsāfı beşerden bī-pāk
Nūş iden laʿl-i lebüñden mey-i bī-ġıll u ġışi

Būs edip seng-i rehiñ ey güher-i tāc-ı kirām
Olayım dergeh-i vālāña gedā ṣubḥ ile şām
Edeyim ravżaña ṣad gūne ṣalāt ile selām
Raḥm ḳıl sā'il-i miskīnüñe ḳapında müdām
Huşk-leb teşne-ciger olup akar gözi yaşı

Münkir-i ḳadr-i kemāl ü şerefiñ bāṭıl imiş
Almayıp mekteb-i ʿaşḳıñda sebaḳ cāhil imiş
İki desti iki ʿālemde [de] bī-ḥāṣıl imiş
Ne ʿaceb kāfir-i bed-gevher [ü] sengīn-dil imiş
Gelmeyüp raḥme senüñ gevherine atdı ṭaşı

Sana bed ḳaṣḍ iden aʿdā-yı denī bed-ter olur
Ṣarṣar-ı miḥnet ile ḫāk-i fenā ber-ser olur
Reg-i bāzū-yı ümīdi çözülür bī-fer olur

Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Bülbül eyle dil-i şeydā-yı Naẓīmī gülüñe

Başlayıp vaṣf-ı ṣıfātıñda olan sünbülüñe

Tutalar gūş terāne edicek bülbülüñe

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe

Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

6) Nahîfî Süleyman Efendi ve Tahmisi

XVII. asrın ikinci yarısında İstanbul'da doğmuştur. Asıl ismi Süleyman'dır. İyi bir eğitim alan şair, Yeniçeri Ocağı Kalemi'ne girerek Has Oda'da çalışmıştır. Mısır yolculuğu dönüşünde Konya'ya uğrayarak Mevlevîliğe intisap etmiştir. İran'a gönderilen elçilik heyetinde de yer almıştır. Şehid Ali Paşa'nın sadaret kâtipliğini de yapan Nahîfî, bugünkü Avusturya'ya gönderilmiştir. Defterdâr-ı şıkk-ı sânî görevindeyken emekliye ayrılan şair 1151/ 4 Eylül 1738 vefat etmiştir.

Sebk-i Hindî tesirinde bir sanat anlayışına sahip Nahîfî, manzum ve mensur birçok eser kaleme almıştır. Şairin en önemli hizmeti, *Mesnevî-i Manevî*'nin tamamını nazmen Türkçe'ye çevirmesidir. *Divan, Mevlidü'n-nebî, Hicretün-nebî, Hilyetü'l-envâr, Tahmis-i Kaside-i Bürde, Sefaretnâme, Nasîhatü'l-vüzerâ* şairin eserlerinden bazılarıdır.[39]

Nahîfî, Rûşenî'nin na'tının 7 beytini tahmis etmiştir. Beyit sırasına dikkat edilmeksizin kaleme alınan tahmiste na'tın 5, 7, 8 ve 9. beyitlerine yer verilmemiştir.

Taḫmīs-i Naḥīfī

Ey yegāne şeh-i kevneyn [ü] nebiyy-i Ḳureşī

Sensin ol kim yoḳ anıñ iki cihānda bir eşi

Ḳābe ḳavseyn ile meşhūr-ı cihān iki ḳaşı

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Ne ʿaceb ẕāt u ṣıfāt ile olursan aḥsen

Etdi Ḥaḳ ḫulḳ-ı ʿaẓīm ile seni müstaḥsen

Sensin ey faḫr-i cihān ḫalḳı hasen ḫulḳı ḥasen

Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen

Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

[39] Mustafa Uzun, "Nahîfî", *DİA*, İstanbul 2006, C. 32, s. 297-299.

Reh-güẕārında[40] olup her biri pūyān [u] revān[41]
Niçe leb-teşneler olmuş idi bī-tāb ü tüvān
Oldu sīr-āb-ı ẕülāl-i keremiñ pīr ü civān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden def' idisersin 'aṭaşı

'İllet-i ġā'iye-i kevn ü mekānsın elḥaḳ
Esbaḳ-ı ḫalḳ-ı cihānsın saña 'ālem mülḥaḳ
Ḳurb-ı ḫāṣa n'ola olduñ ise şāyān u eḥaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebre'īl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Ṣād edip luṭf-ı şefā'at ile bī-çāreleri
'Āṣiyān-ı ümemiñ sensin olan dād-gerī
Etdi irsāliñi Ḥaḳ ni'met-i 'uẓmā[42] ḫaberi
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Ġam degildir baña ḥussād-ı zamān münkir ise
Kimi şeydā kimi maġlūb-ı hevādır dir ise
Baña penddir[43] dil ü cān ḳulluġuñu müş'ir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur miṣl-i Bilāl-i Ḥabeşī

Ser-be-ser ümmet-i merḥūme fedādur yoluña
Kimi pervāne-i şem'üñ kimi bülbül gülüñe

[40] Nahîfî Divânı'nın tenkitli metninde bu kelime "rîk-zâr üzre" olarak geçmektedir. Bkz. Ali İrfan Aypay, *Nahîfî Süleymân Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya 1992, C. 1, s. 319.
[41] Divanın tenkitli metninde "devân", bkz. Aypay, *age*, s. 319.
[42] Divanın tenkitli metninde "rahmet-i kübrâ", bkz. Aypay, *age*, s. 319.
[43] Divanın tenkitli metninde "besdür", bkz. Aypay, *age*, s. 320.

Luṭf ile[44] sāmiʿa-gīr ol bu Naḥīfī ḳuluña

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe

Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

7) Fennî Mustafa Efendi ve Tahmisi

Asıl adı Mustafa'dır. Ayvansarâyî'ye göre İstanbullu olan şairin doğum tarihi bilinmemektedir. Kaynaklarda hayatı hakkında fazla malumat bulunmamaktadır. Divan kâtibi olarak görev yaptığı bilinmektedir. Fennî mahlasını kullanan şair, divanını 1735 yılında tertip etmiştir. Ölümünden kısa bir süre evvel hacca gitmiştir. Şairin divanında yer alan, İstanbul'un Galata semtinden başlayarak sahilden Rumeli Feneri'ne, oradan Asya'ya geçerek Anadolu Feneri'nden başlayıp yine sahilden Adalar'a kadar uzanan bir alanda, sahil semtlerinin adını anarak onların çeşitli özellik ve güzelliklerinden bahsettiği *Sahil-nâme* mesnevisi meşhurdur.[45]

Fennî'nin tahmisi divanda on bir bent, Ayvansarâyî'nin derlemesi olduğunu düşündüğümüze Uşşâkî Tekkesi 365'te kayıtlı yazmada ise 9 benttir. Şair, beyit sırasına dikkat etmeksizin na'tı tahmis etmiştir.

Taḫmīs-i Fennī

Enbiyānıñ sen iken ey meh-i tābende başı

Eylemez ʿaḳlı olan ẕerre ḳadar keş-me-keşi

Var mı mihr-i ruḫuñ bir daḫi ʿālemde eşi

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Nefs-i emmāre baña ġālib olayım dir ise

Ṭurma her bildigini işle diyü mücbir ise

Ḥālin iʿlāma saña dil ne olur mükẟir ise

Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise

Bende-i muḳbil olur miẟl-i Bilāl-i Ḥabeşī

Olmaḳ isterse cihān içre göñül ṣaġ u esen

Sāḥa-i vaṣfıña ṣad şevḳ ile sürsün tevsen[46]

---

44 Divanın tenkitli metninde "lutf idüp", bkz. Aypay, *age*, s. 320.

45 Hacı İbrahim Demirkazık, *18. Yüzyıl Şairi Mustafa Fennî*, *Divân*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 2009, s. 1-6, 51.

46 Divanın tenkitli neşrinde bu iki mısra şu şekildedir:

Cān u dil olmaġa isterse dü-ʿālemde esen

Eylesün maḥşere dek midḥatüñ ey vechi ḥasen (Demirkazık, *age*, s.346)

Cümleden eyledi Mevlā̲ seni çünki aḥsen
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Cūy-ı luṭfuñ olalı menbaʿ-ı āb-ı ḥayvān
Cümle ġarḳ oldu ẕülāl-i kereme pīr ü cüvān
Tāze cān bulmaġa minnet mi var ehl-i īmān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Ẕāt-ı pākiñ kerem-i Ḥaḳḳ'a olup müstaġraḳ
Sen daḫi ümmet-i merḥūmeye olduñ eşfaḳ
Gördü her vech ile bu niʿmete ẕātıñ elyaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

ʿĀşıḳ oldur ki der-i yāra varıp başın ege
Ḥaşre dek ez-dil ü cān sevdigi maḥbūbu öge
Ṣādıḳ aña denilir ki ṭaş ile sīne döge
Yirdeki daʿveti fevt ola gidem diyü göge
Bilüñe baġladı ol nūr-ı bilā-sāye ṭaşı

Ser veren dergeh-i ʿaşḳıñda şehā server olur
Himmetiñle süeʿda zümresine reh-ber olur
Kim ḫilāfında olursa teni ḫākister olur

Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Ey olan bende [vü] efkendeleriñ tāc-ı seri
Bir gün ola olasın cümlemiziñ dād-geri

ʿĀlemiñ var mı cenābıñ gibi bir muʿteberi
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Yād-ı zülfiñle gelir sünbül ü şebbūya telāş
Jāle-veş dökdü gözünden nice dem nergis yaş
Sūsen anıñ-çün eder tīġ ile gülşende ṣavaş
Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳararup içi ṭaşı[47]

Yādına geldigi dem serv-ḳadiñ gül-bedeniñ
Ne olur bendeler ʿaşḳıñla fedā etse teniñ
Ḫayr olur ʿāḳıbeti yoluna cānlar vereniñ
Kesilüp başı ayaḳda görinür her ki senüñ
Yüzüñ izüñe sürüp ḳoymaz ayaġuña başı[48]

ʿAfv eyle gül-i nesrīn dedimse gülüñe
Baḳma ʿisyānıma sünbül der isem kākülüñe
Ḳıl naẓar ʿayn-ı ʿināyetle bu Fennī ḳuluña
Veḍ-ḍuḥā verdiñe Ve'l-leyl oḳurum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

8) Mü'minzâde Hasîb Efendi ve Tahmisi

Şairin asıl ismi, Ahmed'dir. Bursa'da doğan şair Müminzâde adıyla tanınmıştır. Şiirlerinde Hasîb ve Hâsib mahlaslarını kullanan şairin doğum tarihi, en erken 1690'lı yıllar olarak tahmin edilmektedir. Küçük yaşta babasını kaybeden Hasîb, Bursa'da kendisine komşu olan Seyyid Mustafa Efendi'nin desteğiyle medreseye gitmiş ve döneminin meşhur âlimlerinden dersler almıştır. Mülazım olduktan sonra Esediyye ve Hançeriyye Medreseleri'nde vazifeye başlamıştır. 1147/1735 Şevval'inde Saraybosna kadılığına tayin edilmiştir. Kayseri, Tokat ve Bağdad'da da kadılık vazifesinde bulunan Hasîb, 1160/1747-48'te atandığı Manisa mevleviyetindeki görevinden azledilerek İstanbul'a dönmüştür. Ömrünün son yıllarını Atpazarı semtinde geçiren Hasîb 1166/1752-53 yılında vefat etmiş ve İstanbul'da Emir Buhârî türbesi karşısında bulunan Kazasker Abdurrahman Efendi Mektebi bahçesine defnedilmiştir. *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân, Mecmûa-i*

[47] Bu bent Fennî divanının tenkitli neşrinden alınarak buraya ilave edilmiştir. Demirkazık, *age*, s. 347.
[48] Bu bent Fennî divanının tenkitli neşrinden alınarak buraya ilave edilmiştir. Demirkazık, *age*, s. 347.

Tevârih, Ravzatü'l-Küberâ, Dergehnâme, Miyâhiyye adlı eserleri vardır.[49]

Hasîb, Rûşenî'nin na'tını, beyit sırası serbest olmak üzere yedi beytini tahmis etmiştir. Na'tın 5, 6, 8 ve 9. beyitleri tahmise dâhil edilmemiştir.

Taḫmīs-i Mü'min-zāde Ḥasīb Efendi Burusevī

Dü cihān içre o faḫr-i rüsülüñ var mı eşi
Ravża-i pākiñe şevḳ ile yüzün sürse kişi
Ḫāk-i pāyi giderir dīde-i dilden ġaşī
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Ẕāt-ı pākiñle şeref buldu Ḳureyş ü 'Adnān
Ki yüzüñ ṣuyuna ḫalḳ oldu bu kevn ile mekān
Mu'cizātıñ ḳatı çoḳ 'adde yoḳdur imkān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden def' idisersin 'aṭaşı

Ġazavāt içre ḥabībā saña kim hem-ser olur
Nāsırıñ ḥażret-i cünd-i melek 'asker olur
Ṣıhr-i pākiñ Esedu'llāh 'Alī reh-ber olur
Üzilür 'ırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Vech-i pākiñ o ḳadar eyledi Mevlā aḥsen
Mevlidiñ nūru edip ẓulmet-i kevni rūşen
Hīç bulmaz mı selāmet saña ümmet geçinen
Türk ü Kürd ü 'Acem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin 'Arabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

[49] Günay Kut, "Ahmed Hasîb Efendi", *DİA*, İstanbul 1989, C. II, s. 87-88;
Menderes Coşkun, *Manzum Bir Şairler Tezkiresi Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân*, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2002, s. 5-12.

Terk-i sünnetle kişiniñ ʿameli ḳāṣır ise
Līk ümmetligine ez-dil ü cān şāḳir ise
Yoluña varıñı bez̠l ede neye ḳādir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̠l-i Bilāl-i Ḥabeşī

Mekteb-i ʿilm-i ledünnīde edip keşf-i sebaḳ
Biʿsetüñ ṣoñra velī ḫilḳat-ı[50] nūruñ esbaḳ
Enbiyā ḫaylīne ẕātıñdır imām-ı muṭlaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebre'īl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Oldu cān bülbüli ʿāşıḳ bu cemāliñ gülüñe
Ḳandır erbāb-ı dili sāġar-ı ʿaşḳıñ mülüñe
Oldu vā-beste Ḥasībā [bu] faḳīriñ diliñe
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

9) Eğrikapılı Mehmed Râsim ve Tahmisi

1099'da/1688 İstanbul'un Eğrikapı semtinde doğmuştur. Doğduğu semtten dolayı "Eğrikapılı" lakabıyla tanınmıştır. Babası, Molla Aşkî Mescidi'nin imamı hattat Yûsuf Efendi'dir. Babasından sülüs-nesih yazılarını öğrendikten sonra, onun izniyle Hâşimîzâde Yedikuleli Seyyid Abdullah Efendi'den derse başlamıştır. Aklâm-ı sittenin her nevini ayrı ayrı meşkederek on sekiz yaşında icazetname almıştır.

Sadrazam Şehid Ali Paşa tarafından 1126/1714 yılında açılan Galata Sarayı'na muallim tayin edilmiştir. Burada uzun yıllar pek çok talebeye hüsn-i hat dersi vermiştir. Bütün hat üstatları gibi, Mehmed Râsim'in de arzusu Topkapı Sarayı'na hoca olarak tayin edilmekti. Bu isteğine ancak 1150/1737 yılında erişebilmiştir. 14 Şaban 1169'da /14 Mayıs 1756 veremden ölen Mehmet Râsim Efendi, Eğrikapı dışındaki kabristana gömülmüştür. Kaynakların çoğunda şairin edebî şahsiyetinden ziyâde, hattatlığıyla ilgili övgü dolu sözler bulunmaktadır. Râsim'in *Divançe* ve *Münşeat* olmak üzere iki eseri vardır.[51]

[50] Bu kelime metnin aslında "ḫilʿat-i" şeklinde yazılmıştır. Biz bunun müstensihin hatası olduğu düşüncesideyiz. Doğrusu "ḫilḳat-ı" şeklinde olmalıdır. Çünkü "Senin peygamberliğin sonra, ama nûrunun yaratılışı en önce" diyen şairin "Allah'ın ilk yarattığı şey, benim nûrumdur." meâlindeki hadise işaret ettiği kanaatindeyiz.
[51] Uğur Derman, "Mehmed Râsim, Eğrikapılı", *DİA*, Ankara 2003, C. 28, s. 514-515.

Râsim, söz konusu na'‘t-ı şerifin sekiz beytini tahmis etmiştir. 5, 8 ve 9. beyitler tahmisin dışında tutulmuştur. Rûşenî’nin na‘tına, İzzî ve Vahîd’in ardından Râsim de “mutarraf” şekilde tahmis yazmıştır. Ayrıca Râsim’in tahmisinin diğer tahmislerden farkı, baştan sona hat sanatı terimleriyle kaleme alınmış olmasıdır.

Taḫmīs-i Muṭarraf-ı Egrikapılı Meḥmed Rasim Efendi

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi

Fetret-i nüh-varaḳıñ ḳıldı Ṣamed ḫāme-keşi

Şiken[52] āhārlayıp beyża-i dīn-i Ḳureşi

Mührüñü[53] kāġıd-ı ḳalbiñ çün ede mühreveşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise

Ülfeti vaḥşī olup ünsi anıñ ḳāṣır ise

Ḫaşin-i terbiye nā-ḳābil olup nāfir ise

Līk üstād anı taʿlīme eger ḳādir ise

Bende-i muḳbil olur miṡl-i Bilāl-i Ḥabeşī

Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī

Şeyḫ-i kürsī-i hüdā ḫᵛāce-i tevḳīʿ-eṡeri

Nesḫ edip ḳalmadı küfrüñ ṡülüṡ-i şer ü şeri

Ḥarf-i ḳaddiñ nuḳaṭ-ı şekden elif gibi berī

Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān

Şu verip feyż-i celī aldı ḳalem çün reyḥān

Ḳıldı taʿlīḳ anı riḳʿa-nüvīsān o zemān

Yādigār oldu bu terkīb-i muḥaḳḳaḳ el-ān

Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

---

[52] Râsim’in divançesinin tenkitli metninde bu kelime “müşkin” şeklinde geçmektedir. Bkz. Yılmaz Öksüz, *Eğrikapılı Mehmed Râsim ve Divançesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2010, s. 104.

[53] Divançede bu kelime “Mihrini” şeklinde okunmuştur. Öksüz, *age*, s. 104.

Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
O ḳalem-revleri hep gizlik-i şerʿiyle açan
Çıḳarıp ḫıṭṭa-i tesvīdi beyāża ḥasen
Ḳıṭʿa-i levḥa ḳalem yazdı anı evvelden
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Puḫte āhār-ı muḥabbetle dil oldı çü varaḳ
Heyzüm-āsā ḳalem-i māhı sen etdiñ iki şaḳ
Ḳaṭʿ u ḥakkiñde saña yarıcı Allāh olıcaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Kesilip feyż-i teraḳḳī mütenezzil ter olur
Ehl-i daʿvā ne ḳadar kāmil ise bī-fer olur
Sāʿid-i meşḳi ḳavī olsa daḫi ḳaşmer olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Edhem-i ḫāme muṣallī olamaz düldülüñe
Çün ṣarīriyle süheyl urdu vü girdi yoluña
Naʿtıñi ḳıl ketebe iẕni bu Rāsim ḳuluña
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

10) Hâkim Seyyid Mehmed Efendi ve Tahmisi

Şair, İstanbul'da doğmuştur. Bıçakçı Emîr Çelebi diye bilinen Seyyid Halil Efendi'nin oğludur. Dönemin ünlü âlimlerinin derslerine giren Hâkim, sülüs ve nesih hatlarında kitabet icazeti almıştır. Gülşenî tarikatının Sezâiyye kolunun kurucusu Hasan Sezai Efendi'den feyiz alan Hâkim Mehmed Efendi, Nakşibendî tarikatına intisap etmiştir. Bir süre Sadâret Mektûbî Kalemi'nde görev yaptı, daha sonra hâcegân sınıfına geçti, ardından da silâhdar kâtibi olmuştur. Hâkim Mehmed Efendi'nin 1 Receb 1180 (3 Aralık 1766) tarihine kadar vakanüvislik görevinde bulunmuştur. 1184 yılının Regaib gecesinde (25-26 Ekim 1770) vefat eden Hâkim Mehmed Efendi Haydarpaşa'da Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Arapça ve Farsça bilen, edebî ve dinî mahiyette mensur ve manzum birçok telif ve tercüme eseri, şerh ve nazireleri bulunan Hâkim'in en önemli eserleri arasında *Târih, Divan, Nazîre-i Hilye-i Hâkânî, Şerh-i Dîvân-ı Şevketü'l Buhârî, Acâibü'l-Ahbâr fî Ahbâr-ı Seyyidü'l-Ahyâr, Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ, Terceme-i Füsûsu'l-Hikem* yer alır.[54]

Hâkim, Rûşenî'nin na'tına beyit sırası serbest olmak üzere sekiz beytini ihtiva eden bir tahmis kaleme almıştır. Na'tın 5, 8 ve 9. beyitleri tahmise dâhil edilmemiştir. Bu na't, şairin divanında yer almamaktadır.

Taḫmīs-i Hākim

Ḥaḳ-nümā āyīnedir rūy-ı nebiyy-i Ḳureşī
Niçe teşbīh edeyim vechiñe māhı güneşi
Raḥm-ı ʿālemden anıñ ṭoġmadı mānend ü eşi
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Rū-siyāhān-ı hevā maʿẕeretin maẓhar ise
Cemʿ olur ḫāṭır-ı āmāli perīşān-ser ise
Çāker-i dergeh-i iḥsānıñ olan muʿser ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

ʿAcem'e nisbet ile buldu şeref ehl-i Yemen
Kesb-i faḫr etdi yetīm olmaġla dürr-i ʿAden
Müfred-i Maʿnī(?) vü Nizār u Ḫorāsān'la Ḫoten

Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Rāʿīd-i cūy-ı ʿaṭāsı seḥāb-ı nīsān[55]
Ciger-i gevher-i dil-teşne ṣadefde reyyān
Çeşmsār-ı kefine lü'lü'-i raḥmet o benān

[54] Mücteba İlgürel, "Hâkim Mehmed Efendi", *DİA*, C. 15, İstanbul 1997 s. 189-190.
[55] Bu mısrada vezin aksamaktadır.

Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān

Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Vereli ḥikmet-i iʿcāz ile Loḳmān'a sebaḳ

Niʿmetiñ süfresiniñ loḳmasına müstaġraḳ

Der-i deryūze[de] Soḳraṭ ṭutar el[in]de ṭabaḳ

Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ

Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Pehlivānlıḳla saña daʿvī iden aḫḳer olur

Arḳası yere gelip zen gibi şerm-āver olur

Çözülür kısbeti muʿciz serine çāder olur

Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur

Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Eylediñ Sidre'den ey nūr-ı tecellī güẕeri

Lā-mekān-ı ḥarem-i ḳurbe açıp bāl ü peri

Cebreʾīl'iñ o zamān bu idi vird-i seḥeri

Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī

Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Ḥākimā naġme-serā şevḳ-ı ruḫuñla gülüñe

Rūyuna sūre-i *Ve'ş-şems*[56] oḳudur bülbülüñe

Naʿṭ eder āyet-i *İsrā*'yı[57] ser-i kākülüñe

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe

Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

---

[56] Kur'ân-ı Kerim'de 91. sıradaki Şems sûresine işaret edilmektedir.

[57] سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ البَصِيرُ
"Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir." Kurân-ı Kerîm, İsrâ Sûresi 17/1.

11) Müstakimzâde Süleyman Efendi ve Tahmisi

1719 yılında İstanbul'un Atikpaşa semtinde doğmuştur. Şam ve Edirne'de kadılık görevleri yapan dedesi Mehmed Müstakim Efendi'ye nisbetle "Müstakimzâde" adıyla tanınmıştır. Devrinin ünlü hocalarından dersler almıştır. Ayrıca döneminin meşhur hattatlarından hat dersleri almıştır. Nakşibendî tarikatına intisap ederek bir süre Mehmed Emin Tokadî'nin hizmetinde bulunmuştur. Babası ve dedesi gibi ilmiye sınıfına dâhil olmak isteyen Müstakimzâde, sakalının seyrek olması nedeniyle sınavda başarısız sayılmıştır. Bu durumdan çok etkilenen şair, zamanını ilme ve eser telifine ayırmıştır. Ömrü yoksulluk içinde geçen Müstakimzâde, 1788 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Şairliğinden ziyade nâsirliği ve hattatlığıyla tanınan Müstakimzâde biyografi alanında önemli eserlere sahiptir. Ayrıca dinî tasavvufî ve edebî sahada da birçok kitabı vardır. Şairin çeşitli vesilelerle yazıdığı birçok tarih manzumesi bulunmaktadır. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Mecelletü'n-nisâb, Tuhfe-i Hattâtîn, Devhatü'l-Meşâyih, Risâle-i Tâciyye, Şerh-i Divan-ı Alî, Istılahatü'ş-Şiriyye*.[58]

Müstakimzâde'nin şiirlerinde mahlas kullanmadığı bilinmektedir. Aşağıdaki şiirde mahlas bulunmamaktadır. Sadece şiirin başlığında "Müstakimzâde" ismi bildirilmiştir. Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin'in babası da Müstakimzâde Mehmed[59] ismiyle tanınmaktadır ve aynı zamanda o da şairdir. Ancak divanı olup olmadığı, şiirlerinde mahlas kullanıp kullanmadığı bilinmediğinden aşağıdaki şiirin Müstakamzâde Süleyman Sâdeddin'e ait olduğu düşüncesindeyiz.

Müstakimzâde, Rûşenî'nin na'tının sekiz beytine tahmis yazmıştır. Na'tın 5, 8 ve 9. beyitleri tahmiste yer almamaktadır. İzzî, Vahîd ve Râsim gibi Müstakimzâde de na'tı "mutarraf" şekilde tahmis etmiştir. Ayrıca Müstakimzâde tahmisinin her bendinde peygamberler, hulefâ-yı Râşidîn, cennetle müjdelenen on sahabe olan Aşere-i Mübeşşere, meşhur Yunan ve İslâm filozofları, Hz. Peygamber'in şairleri Ka'b bin Züheyr ve Hassan bin Sâbit ve bazı İslâm büyüklerinden bahsederek na'tına farklılık katmıştır.

Taḫmīs-i Muṭarraf-ı Müstaḳīm-zāde Efendi

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Bürūcı on iki imām bī-cedel ü keş-me-keşi
Esedu'llāh-ı berī var mı felekde bir eşi
Ḥaseneyn anıñ iki keffe-i mīzān-ḳaşı
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Ḳıldı Cibrīl'i emīn senden iṭāʿat ḫaberi
Ḫoş ṣadā ḥażret-i Dāvūd'a kemāliñ es̱eri
Ḥüsn-i Yūsuf da cemāliñden ider behreveri
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

---

[58] Ahmet Yılmaz, "Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin", *DİA*, İstanbul 2006, C. 32, s. 113-115.
[59] Hayatı için bkz. Ekinci, *age*, s. 230.

Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Ḳandı Ṣıddīḳ ile Fāruḳ'la Ḥaydar ʿOs̱mān
Bū ʿUbeyde birisi Ṭalḥa vü ʿAbdu'r-raḥman
Ṣanma Saʿd ile Ṣaʿīd ile Zübeyr ola hemān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Raḥmet-i ʿālemiyān baḥrisin ey dürr-i ʿAden
Kesb-i faḫr eyledi Selmān-ı ʿAcem Veys-i Ḳaren
Rūmdan böylece tavṣīf Ṣuheyb oldu gelen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Tündī-i ṭabʿı eger Zeyd ü [illegible] ser ise
İbtidā Aḥmer ü Şemʿūn gibi münkesir ise
Çün Ebū Rāfiʿ ü Şaḳrān (?) ne ḳadar ḥā'ir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
İbn-i Sīnā'ya şifā verse o dārū-yı evfaḳ
Zīre-çīn olsa Arisṭo vü Felaṭun eḥaḳ
Çün budur ḥikmeti Loḳmān-ı saʿādet bulmaḳ
Cebre'īl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Bū Lehebveş leheb-i nārda ḫākister olur
Çün Ebū Mürre-i bū'l-cān ebedī aḥḳar olur
Hem Übeyy bin Ḫalef gibi siyāset-ger olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe

Sūre-i *Nūr*[60] oḳudup şām [u] seḥer bülbülüñe

Merdüm-i çeşmiñi insān verir fülfülüñe

Kaʿb u Ḥassān ruḫ-sūde reh-i ercülüñe

Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve aşī

12) Abdullah Salâhî ve Tahmisi

Asıl adı Abdullah Salâhaddîn olan şair, 1705 yılında bugün Yunanistan sınırlarında kalan Kesriye'de doğmuştur. Tahsil hayatına memleketinde başlayan Salâhî, babasından devraldığı kâtiplik mesleğini sürdürmek ve eğitimini tamamlamak maksadıyla İstanbul'a gitmiştir. Bir süre Hekimoğlu Ali Paşa'nın hizmetinde bulunmuştur. Çeşitli vazifelerle Bosna ve Mısır'da görev yapmıştır. Uşşâkî tarikatının Cemâliyye kolunun pîri Cemâleddin-i Uşşâkî'ye intisap etmiştir. Uşşâkî tarikatının en önemli pîrleri arasında yer almaktadır. Bazı tekkelerde postnişinlik yapan Salâhî, 1783 tarihinde vefat etmiştir. Dinî-tasavvufî alanda birçok telif-tercüme eserleri bulunmaktadır.[61]

Salâhî'nin tahmis yazan diğer şairlerden farkı, bu na'tı sekiz kez tahmis etmesidir. Şairin bu tasarrufu edebiyat tarihimizde pek sık rastlanan bir durum değildir. Salâhî yazdığı bütün tahmislerde, Rûşenî'nin na'tının on beytini tahmis etmiş, sadece 5. beyte tahmislerinde yer vermemiştir.

Taḫmīs-i Evvel

Ey şehenşāh-ı rüsül ẕātınıñ olur mı eşi

Feyż-yāb eyledi kevneyni ḳuru ile yaşı

Nūr-ı vechiñ bürüdü baḥr u berri ṭaġ u ṭaşı

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Ẕāt-ı pākiñ nice idrāk ede erbāb-ı vesen

Kim bilir nefḫayı ol rūḥ-ı muḳaddesden esen

Tabʿ-ı vaḥdet ile sensin resen-i şirki kesen

Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen

Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

---

[60] Kur'ân-ı Kerim'de 24. sıradaki Nûr sûresine işaret edilmektedir.
[61] Semih Ceyhan, "Salâhî Efendi", *DİA*, İstanbul 2009, C. 36, s. 17-19.

Ẕātıña ḥażret-i Ḥaḳ luṭf ile vaṣṣāf olıcaḳ
Seni kim vaṣf ede bir vaṣf ile k'ol ola eḥaḳ
Ṭuṭuşup āteş-i ʿaşḳıñla döner heft ṭabaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebre'īl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Feyż-yāb oldu ḳudūmüñde seḥāb-ı devrān
Dām-ı āteş-gedeyi seyle verip ḳıldı der-ān
Cūy-ı Sāve o ḫacāletle yere geçdi hemān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Cān fedā eyleyen ʿālemde saña server olur
Ser-i iclāli semādan daḫi bālā-ter olur
İttibāʿ eylemeyenler dü-serāda şer olur
Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Nūr-ı şems ile münevver mi olur çeşm-i ḫuffāş
Ḫᵛān-ı iḥsānıña el açmayanıñ dişine ṭaş
Saña baş egmeyen elbet ola ḫıẕlān ile fāş
Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳararup[62] *içi ṭaşı*

Zīr ü bālāya żiyā vermede vech-i ḥasenüñ
Nic'olur ḥāli saña buġż edeniñ yā küseniñ
Dü cihān içre cenābıñdan ümīdiñ keseniñ
Kesilüp başı ayaḳda göriser her ki senüñ
İzüñe yüz sürüben ḳoymaz ayaġuña başı

[62] Ayvansarâyî'nin derlemesinde "ḳızarup" şeklindedir.

Görünür feyżiñ ʿālemde dem-ā-dem es̱eri
Feyż-yāb etmededir mevhibeniñ ḫuşk ü teri
Sañadır rābıṭa-i cümle ḥaḳāyıḳ güheri
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Maẓhar-ı luṭfuñ olan mūsir olur muʿsir ise
Görür ʿālemde cemāl ü şerefiñ mubṣir ise
Gelir iḳrāra kemāl ü keremiñ münkir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

Ḳudsiyān oldu hezār ʿaşḳ ile zībā gülüñe
Teşnedir cümle ḥaḳāyıḳ leb-i laʿl ü mülüñe
Oldu dil-beste Ṣalāḥī ruḫuña kākülüñe
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

Taḫmīs-i S̱ānī

Gelmedi gelmeyiser ẕātınıñ ʿālemde eşi
Ẕeyl-i luṭfuñ ile sil dīde-i dilden ġamaşı
Tā göre ḥüsn-i cemāliñ gide gözden ḫafaşı
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Vaṣf-ı ẕātıñda çü ʿāciz olur erbāb-ı lesen
Seni kim vaṣf ide ḥaddiñce eyā vechi ḥasen
Neseb-i ẓāhireñe ancaḳ irer ḥadd-i süḫen
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Vaṣf-ı ẕātından alan mekteb-i ḥikmetde sebaḳ
Muṣḥaf-ı ḥüsnüñü şerḥ etmege ol oldu eḥaḳ
Pür olup niʿmet-i ʿaşḳıñ ile bu heft ṭabaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Āb u tābıñ eṡeri oldu ḳudūmüñde ʿayān
Şu ḳodu başına āteşkedeniñ feyż-i nihān
Cūy-ı Sāve yere girdi yem-i ḥikmetle hemān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Ser-fürū eyleyen ʿālemde saña server olur
Ser-i iḳbāli sarāy-ı felege hem-ser olur
Saña ser-keşlik eden ẕillet ile aḥḳar olur
Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Saña rām olmayan İblīs'e degil mi ḳardaş
Dīdesinden dökülür ʿāḳıbeti ḳan ile yaş
Ser-fürū etmeyeniñ elbet ṭoḳunur başına ṭaş
Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳararup içi ṭaşı

Bād-ı ṣarṣar gibi vādī-i cefāda eseniñ
Gerdeninde görür elbette cezā-yı reseniñ
Rişte-i ṭāʿati küfrān ile senden keseniñ
Kesilüp başı ayaḳda göriser her ki senüñ
İzüñe yüz sürüben ḳoymaz ayaġuña başı

Maḳdem-i ḫayrınıñ ʿālemde göründü es̱eri
Sürdü ʿālemden izāle ederek şūr-ı şeri
Herkesiñ melceʾi sensin sañadır bağlı seri
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Luṭfuña maẓhar olan tāʾib olur müchir ise
Der-i cūduñda seniñ yüsre erer muʿsir ise
İntisāb ile saʿīd ola şeḳāda bir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

Bülbül ola ne ʿaceb rūḥ-ı muḳaddes gülüñe
Çün rikābdār u ʿinān-gīriñ olur düldülüñe
Çekinir ḳalb-i Ṣalāḥī mülüñe fülfülüñe
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

Taḫmīs-i S̱ālis̱

Her kim eylerse ḥabībā seniñ ile ṣavaşı
Bū Cehil gibi anıñ ḳaṭʿ olur ʿālemde başı
Bū Leheb gibi yeri ola cehennem āteşi
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Vaṣf-ı ẕātıñda çü elken olur erbāb-ı lesen
Seni kim vaṣf ede ey ḫulḳu ḥasen ḫalḳı ḥasen
Nisbet-i ḥilye-i pākiñe olur līk süḫen
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Vaṣf-ı ẕātıñ seniñ el-ḥaḳ bilir Allāh ancaḳ
ʿAḳl u fehm ile seniñ vaṣfiña kim ola eḥaḳ
Ẕātıñı sevdi vü vaṣf etdi Ḫudā-yı Muṭlaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Muʿcizātıñ yeter ʿālemde nüzūl-i Ḳurʾān
Çün yedu'llāh ile vaṣf etdi yediñ ol Mennān
Sīne-çāk eylese māhı n'ola engüşt-i beyān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Emriñe rām olan üftāde ise server olur
Pāyesi pest ise de maʿnīde bālāter olur
İnḳıyād eylemeyen erẕel olur aḥḳar olur
Üzülür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Kāsım ile her kim iderse güreşi

Serd olup her kim ederse seniñ ile ṣavaş
Nār-ı ḳahr u ġażab-ı ḥażret ile ola yavaş
Āb-rūyu dökülüp ʿāleme sırrı ola fāş
Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳararup içi ṭaşı

Şeb-i rıḥletde ṣafāsı görülür mü veseniñ
Kārı ber-bād ola yel gibi havāda eseniñ
Seni taṣdīḳ ile iḳrārı dilinden keseniñ
Kesilüp başı ayaḳda göriser her ki senüñ
İzüñe yüz sürüben ḳoymaz ayaġuña başı

Ẕātıñ āyīne-i Ḥaḳ olmaġa çün oldu ḥarī
Menbaʿ-ı feyż-i Ḫudā ẕātıñ olur yaʿnī deri
Menşeʾ-i cümle ḥaḳāyıḳ daḫi cānlar pederi
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Maẓhar-ı luṭfuñ olan ḫayr olur mübẕir ise
Erişir semt-i ṣalāḥa ne ḳadar fācir ise
Gelir inṣāfa şeḳāvetle cihānda bir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

ʿAndelīb oldu çü ervāḥ-ı berāyā gülüñe
Ḫᵛāhişi cümleniñ ancaḳ leb-i laʿl ü mülüñe
Bir naẓar ḳıl bu Ṣalāḥī-i ġarīb bülbülüñe
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

Taḫmīs-i Rābiʿ

Dola şevḳıñla ḥabībā bu diliñ içi ṭaşı
Seni sevmek olur ʿālemde hemān cānıñ işi
Cānımıñ cānısın öz cānını sevmez mi kişi
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Seni vaṣf etmege ḥaddim degil ey vechi ḥasen
Ḳıldı Ḥaḳ ḫulḳ-ı ʿaẓīm ile çü naʿtiñ aḥsen
Neseb-i ẓāhire vaṣfında olur ise süḫen
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Vaṣf-ı ẕātıñ degil imkānda bilir Ḥaḳ ancaḳ
Seni maḥbūb edicek ẕātına Mevlā el-ḥaḳ
Ḫademe oldu saña cümle melā'ik muṭlaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebre'īl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Saña ḫuddām olıcaḳ arż u semā çār erkān
Muʿcizātıñla pür olmaz mı zemīn ile zamān
Sīne-çāk oldu meh engüşt-i işāretle hemān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Ḫāk-i pāke ser-i teslīmi ḳoyan server olur
İki ʿālemde ser-efrāz olur aʿlāter olur
Saña ser-keş olan İblīs ile ol hem-ser olur
Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Nūr-ı vechiñ ne ʿaceb görmezse çeşm-i ḫuffāş
Ẓulmet içre bürümüş dīdesini ḳan ile yaş
Nār-ı ḥirmānda olur Bū Leheb ile ḥāldaş
Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳararup içi ṭaşı

Saña ḳul olmayana nefʿi olur mu leseniñ
Semt-i ḫıẕlānu şeḳāvetde dem-ā-dem eseniñ
Ḥabl-i taṣdīḳı cehālet ile senden keseniñ
Kesilüp başı ayaḳda göriser her ki senüñ
İzüñe yüz sürüben ḳoymaz ayaġuña başı

Bāʿiṡ-i ḫilḳat-i kevn oldu çü ẕātıñ eseri
Görünür cümle ḥaḳāyıḳda odur cilvegeri
Cümleniñ menşeʾi vü ḳıble-i dil-dādeleri
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

İntisāb-ı der-i luṭfuñla kişi mübẕir ise
Erişir rāh-ı hüdāya ne ḳadar ḳāṣır ise
Gelir inṣāf ile iḳrāra eger münkir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur miṡl-i Bilāl-i Ḥabeşī

Enbiyā bülbül olurlarsa revādır gülüñe
Teşne-lebdir ḳamu ervāḥ-ı muʿallā mülüñe
Būy-ı luṭfuñla Ṣalāḥī dolaşır kākülüñe
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

Taḫmīs-i Ḫāmis

Ey şehen-şāh-ı rüsül iki cihānıñ güneşi
Ẕātınıñ ẕerresidir belki cihānıñ güneşi
Farż olunca nic'olur gün yüzünüñ bu güvāşı
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Seni mihr ü mehe teşbīh degildir aḥsen
Mihr ü meh senden alır nūru eyā vechi ḥasen
Vaṣf-ı ẕātında seniñ ebkem olur ehl-i lesen
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Ḥaḳ seniñçün yaradıp kevn ü mekānı muṭlaḳ
Ẕāt-ı pākiñ sebeb-i ḫilḳat-i ekvān olıcaḳ
Bende-i ḥalḳa-be-ġūşuñ olur emlāk el-ḥaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebre'īl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Ẕātıñı raḥmet-i 'ām etdi çü Ḫallāḳ-ı cihān
Baḥr-ı raḥmet n'ola ṣadrıñdan ederse ceryān
Kef-i cūduñ idi mīzāb-ı ḥayāt-ı dil ü cān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden def' idisersin 'aṭaşı

Tāc-ı şāhīye ġubār-ı ḳademiñ cevher olur
Ḳadem-i pākiñe ser-dāde olan server olur
İnḳıyād etmeyen aḥkāmıña kūr u ker olur
Üzilür 'ırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Ser-keş olanlar Ebū Cehl'e olurlar ḳardaş
Rūz u şeb dökse gözünden yeridir ḳan ile yaş
Āteş-i ḳahr ile İblīs'e olurlar ḥāldaş
Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳararup içi ṭaşı

İltifāt etmez ise bir kese vech-i ḥaseniñ
Nic'olur ḥāl-i perişānı dil-i mürdesiniñ
Rişte-i ḥubbu şeḳāvet ile senden keseniñ
Kesilüp başı ayaḳda göriser her ki senüñ
İzüñe yüz sürüben ḳoymaz ayaġuña başı

Eşigiñ ṭaşına başın ḳoyanıñ ḳutlu seri
Sürme-i dīde-i her şāh u gedā ḫāk-i deri
Melceʾ-i cümle enām olmaġa olmaz mı harī
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Kime çeşm-i kerem ü merḥametiñ mubṣır ise
Erişir luṭf u ʿaṭāya ne ḳadar muḳṣır ise
Belki efʿāl-i kebāyirde daḫi mükṣir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur miṣl-i Bilāl-i Ḥabeşī

ʿAndelīb oldu ḳamu ins ü melāʾik gülüñe
Aġız açmış durur ervāḥ ser-ā-pā mülüñe
Beẕl-i şevḳ eyle Ṣalāḥī-i gedā bülbülüñe
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

Taḫmīs-i Sādis

Senden ey şāh-ı rüsül bī-emel olur mu kişi
Ḳudsiyān olmada ḫᵛān-ı keremiñ ḫurde-keşi
Çıḳdı bāzār-ı şehādetde cemāliñ ḳumaşı
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Şemʿ-i ẕātıñla döner çünki bu fānūs-ı köhen
Mihr ü māha seni beñzetmek olur ʿaczimden
Fuṣaḥā ẕātıñı vaṣf etmede oldu elken
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Vaṣf-ı ẕātıñda olur çün büleġā müstaġraḳ
Ḥadd-i ẕātıña sezā vaṣfına kim ola eḥaḳ
Ḫıdmetiñ etmede ḥaddince melāʾik el-ḥaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Āb-rūyuñdan alır feyżi dem-ā-dem ʿummān
Baḥr-ı raḥmet çü zebānıñdan idipdir ceryān
Menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt oldu kefiñ teşne-i cān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Eşigiñde ḳul olan ʿizzet ile eşher olur
Yoluña baş ḳomayan ẕillet ile aḥḳar olur
Ser-fürū eylemeyen nekbet olur bedter olur
Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Rāh-ı Ḥaḳ'da kim ederse seniñ ile ṣavaş
Ṭoḳunur iki cihān içre anıñ başına ṭaş
Sırın örterse daḫi sırrı ola ʿāleme fāş
Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳararup içi ṭaşı

Dem-i rıḥletde ziyānı görülür pes veseniñ
Yel gibi rāh-ı ḍalāletde dem-ā-dem eseniñ
Ḥabl-i īmān ile ser-rişte-i ḥubbu keseniñ
Kesilüp başı ayaḳda göriser her ki senüñ
İzüñe yüz sürüben ḳoymaz ayaġuña başı

Ẕātıñ āyīne-i Ḥaḳ'dır eder andan es̱eri
Pīşgāhıñda ḥaḳāyıḳ ediser cilvegeri
Ẕātıñ içün yaradıp Ḥaḳ felek ü baḥr u beri
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Her kimiñ zaḥmeti dest-i keremiñ cābir ise
Ere Ḥaḳḳ'a bu mecāzīden eger ʿābir ise
Hicri vaṣla döner elbette eger ṣābir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

ʿAḳl-ı kül şevḳ ile bülbül mü degildir gülüñe
Leb-i ḫᵛāhişgeri yā teşne degil mi mülüñe
Neşve baḫş eyle Ṣalāḥī-i şecī bülbülüñe
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

Taḫmis-i Sābiʿ

Senden ey kān-ı kerem behrever olmaz mı kişi
Ḫᵛān-ı yaġmada bulundu ümemiñ keş-me-keşi
Ḫırmen-i ḥüsnünüñ ervāḥ u melek dāne-keşi
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Şems-i ẕātıñla döner şevḳıñe bu çarḫ-ı kühen
İḳtibās-ı nūr eder mihr ü meh encüm senden
Semt-i nisbetde bu naẓmı oḳurum vaṣfıña ben
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Ẕāt-ı pākiñ olıcaḳ cümleden aʿlā esbaḳ
Cümleniñ mebdeʾi vü menşeʾi sensin muṭlaḳ
Çākerān silkine olmaz mı meşāʾik mülḥaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Āb u ḫāk u āteş ü bāda yürütdüñ fermān
Baḥr-ı Sāve ile āteşgede pes oldu nihān
Ābı nāra āteşi āba bedel oldu hemān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Saña taʿẓīm u tevāżuʿ eden aʿlāter olur
Yüz süren ḥāl-i temennāya bülend-aḫter olur
Senden iʿrāz eden elbet ḫar olur ester olur
Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

İziñe yüz süren ʿālemde olur cümleye baş
Ser-fürū etmeye elbet ṭoḳunur başına ṭaş
Ser-keşi āteş-i dūzaḫ eder elbette yavaş
Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳararup içi ṭaşı

Rāh-ı ʿisyānda ḳabāḥat ile her dem eseniñ
Saña icrā-yı ʿadāvet ile bir dem küseniñ
Rişte-i ʿahdini ġaflet ile senden keseniñ
Kesilüp başı ayaḳda göriser her ki senüñ
İzüñe yüz sürüben ḳoymaz ayaġuña başı

Her kimiñ ki ḳadem-i pākiñ ola tāc-ı seri
ʿArşdan berter olur rütbe-i vālā-güheri
Der-i luṭfuñda olur herkesiñ elbette yeri
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Seniñ evṣāfiñı raġbetle kişi muḫbir ise
Erişir bezm-i ṣafāya ne ḳadar muġbir ise
Rāh-ı ʿiṣyānda şeḳāvetle ser-āmed bir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

Enbiyā teşne degil mi mülüñe fülfülüñe
Cümle aḳṭāb-ı cihān bülbül olupdur gülüñe
İltifāt et bu Ṣalāḥī ḫoş-edā bülbülüñe
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

Taḫmis-i S̱āmin

Her kimiñ māye-i ʿaşḳıñla ola perverişi
Ẕirve-i ʿarşa erişmez mi saʿādetle başı
Seniñ ʿaşḳıñla erer devlet-i bāḳīye kişi
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Cānımıñ cānıdır ʿaşḳıñ seniñ ey vechi ḥasen
İmtizāc eyledi bir yerde hemān cān ile ten
Ḥüsn-i taʿbīr ile ḳādir degilim vaṣfiña ben
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Ḥüsnüñe şerḥ-i mufaṣṣal olur ʿālem el-ḥaḳ
Fehm eder ḥikmet ile ehl-i ḥaḳīḳat ancaḳ
Saña eflāk-i melek oldu muṣaḫḫar muṭlaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Çār ażdād muṣaḫḫar olıcaḳ oldu olan
Ṭāḳ-ı kisrā ile āteşgedeniñ ḥāli yaman
Nehr-i Sāve yere batdı aña nisbetle hemān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Saña dil-dāde olan kihter ise mihter olur
Şānı günden güne aʿlāter olur bihter olur
İʿtirāż eyleyen ol [bed bed] olur bedter olur
Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

ʿĀḳıl olan kişi İblīs'e olur mu ḳardaş
Dem-i āḫirde gözünden döküle ḳan ile yaş
Saña baş egmeyeniñ yüzü ḳara sīnesi ṭaş
Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳararup içi ṭaşı

Şeb-i ġafletde ṣafāda yatan ehl-i veseniñ
Ser-fürū eylemeyip saña cihānda küseniñ
Ḥāṣılı ġılẓet ile senden ümīdin keseniñ
Kesilüp başı ayaḳda göriser her ki senüñ
İzüñe yüz sürüben ḳoymaz ayaġuña başı

Berḳ-ı ḫāṭıf gibi eflāke erişdiñ seḥerī
Ṭayy edip nüh felegi verdiñ o sırdan ḫaberi
Ḥażretiñden yürüdü cümle ḥaḳāyıḳ es̱eri
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānıñ güzeli sevgilisi ḫūb u ḫoşı

Kişi maḳṣūda erer maḳṣūdu lā-büd bir ise
Dilde iʿrāż-ı cihān būd ile nā-būd bir ise
Semt-i taḳṣīr u ḫaṭāyāda o yāḫūd bir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

Bülbülān-ı ʿAden āşüfte degil mi gülüñe
Bestedir ehl-i ḫıred silsile-i kākülüñe
Bu Ṣalāḥī'yi ʿināyet ile ḳandır mülüñe
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī[63]

13) Ebûbekir Kânî Efendi ve Tahmisi

Asıl ismi Ebubekir olan şair, 1712'de Tokat'ta doğmuştur. Tahsilini memleketinde tamamlamıştır. Genç yaşta nazım ve nesirdeki nükteli ifadesiyle çevresinde şöhret kazanmıştır. Önceleri derbeder bir hayat sürerken Mevlevi tarikatına intisap ederek kırk yaşına kadar Tokat Mevlevîhânesi'ne bağlı kalmıştır. Hekimoğlu Ali Paşa, Trabzon'dan Tokat yoluyla İstanbul'a giderken Kânî'nin yazdığı bir kasideyi beğenerek şeyhinin izniyle onu İstanbul'a götürüp (1168/1755) Dîvân-ı Hümâyun Kalemi'ne yerleştirmiştir. Mizaç itibariyle serâzât bir kişiliğe sahip olan, dolayısıyla çalışma ortamının disiplininden sıkılan Kânî, Alî Paşa'nın aynı yıl sadâretten ayrılması üzerine dîvan kâtibi olarak Silistre'ye gitmiştir. Bu vazifede uzun müddet kaldığı gibi özel kâtip olarak bir süre de Ulah beylerinin hizmetinde bulunan Kânî, 1196'da (1782) Sadrazam Yeğen Mehmed Paşa'nın daveti üzerine İstanbul'a dönmüştür. Ancak burada saray âdâb ve teşrifatına uymaması ve paşaya ait bazı sırları açıklaması yüzünden idama mahkûm edildiyse de Reîsülküttâb Hayri Efendi'nin aracılığıyla kalebend olarak Limni'ye sürülmüştür. Bütün mallarına el konduğundan Limni'deki hayatı mahrumiyet içinde geçen şair, ömrünün sonlarına doğru affedilerek İstanbul'a dönmüştür. 1206 Cemâziyelâhiri'nde (Şubat 1792) vefat etmiş ve Eyüp'te

[63] Salâhî'nin tahmislerinden sadece birincisi Ayvansarâyî'nin derlemesinde yer almaktadır. Diğer tahmisler Salâhî Divanı üzerinde hazırlanan yüksek lisans tezinden alınmıştır. Bkz. Bedriye Gülay Açar, *Salâhaddîn-i Uşşâkî'nin Türkçe Divanı ve İncelemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, s. 225-245.

Feridun Paşa Türbesi'nin sağ tarafına defnedilmiştir. Kânî'nin *Türkçe Divanı* ve zarif nükteler ve hiciv örnekleriyle dolu *Münşeâtı* vardır.[64]

Kânî, Rûşenî'nin na'tının dokuz beytini beyit sırasını dikkate almaksızın tahmis etmiştir. 8 ve 9. beyitler tahmise dâhil edilmemiştir.

Taḫmīs-i Kānī

Bir mehiñ bendesiyim sāye daḫi olmaz eşi
Yüzünüñ[65] ẕerresi olmaz bu cihānıñ güneşi
Ḳapladı pertev-i envār-ı ruḫuñ çār u şeşi
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

O ḳadar buldu ṣuyuñ muʿcize-i faḫr-i cihān
O ḳadar āb-ı ʿaṭā etdi cihāna cereyān
Hep ḥayātından elin bu miẟl[66] iken leşkeriyān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Ṭoldı āvāze-i iʿcāzuñ ile çarḫ-ı kühen
Bildiler şānıñı aṣḥāb u Buḫārā vü Yemen
Degilim vaṣfıñ eden mülk-i fenāda bir ben
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim ne ḳadar muḳtir ise
Ne ḳadar fāsıḳ u fācir ne ḳadar müksir ise
Ne ḳadar maʿrifet ḥażretiñi münkir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur miẟl-i Bilāl-i Ḥabeşī

---

[64] İsa Kayalp, "Kânî", *DİA*, İstanbul 2001, C. 24, s. 206.
[65] Kâni Divanı'nın tenkitli metninde bu kelime "nûrınun" şeklindedir. Bkz. İlyas Yazar, *Kâni Dîvanı Tenkitli Metin-Tahlil*, Libra Kitap, İstanbul 2010, s. 300.
[66] Divanda bu kelime "yummış". Bkz. Yazar, *age*, s. 300.

Ol zamān kim ḥarem-i Ḥażrete[67] etdiñ seferi
Eylediñ ḳurbetle[68] ḥażret-i Ḥaḳḳ'a güẕeri
Virdi her ẕerre o demde saña bu ḫoş ḫaberi
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Gevher-i kenz-i ḫafādan aña kim behre dege
İşidip bu ḫaberi ṭaşlar ile sīne döge
Göge çıḳardı seni çün ki Ḫudā öge öge
Yirdeki daʿveti fevt ola çıḳam diyü göge
Bilüñe baġladı iy nūr-ı bilā-sāye ṭaşı

Āteş-i ʿaşḳ ile ṭabḫ oldı vücūduñ muṭlaḳ
Süfre-i ḳurb-ı İlāhī'ye olunca mülḥaḳ
Var mı pişmiş ḳotarılmış saña benzer elḥaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Pehlevānlıḳ eṡer-i muʿciz-i peyġam-ber olur
Gişt-girān-ı hevā saña nice hem-ser olur
Kim bu daʿvāyı eder ʿāḳıbeti bed-ter olur
Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Bülbül oldu ḳalem-i Kānī-i dil o gülüñe
Şemme-i feyżiñi baḫş et n'olur ol bülbülüñe
Yüz ḳaralıġını baġışla siyeh fülfülüñe

[67] Divanda bu kelime "izzete". Bkz. Yazar, *age*, s. 301.
[68] Divanda bu kelime "kurbgeh".Bkz. Yazar, *age*, s. 301.

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe

Rūşenī virdi budur küllü ġadatin ve 'aşī

14) İbrahim Necâtî Efendi ve Tahmisi

Şairin hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi yoktur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Fatîn'e göre dedesi maliye kalemi serhalifesi Ahmed Efendi'dir. Hüseyin Vassaf, şairin babasının Ahmed Efendizâde Şeyh Nazif-i Üsküdârî olduğunu bildirmektedir. Tahsilini tamamladıktan sonra kısa bir süre maliye kaleminde memuriyet görevinde bulunan Necâtî Efendi, Nakşbendî tarikatına intisap etmiştir. Kısa sürede postnişinliğe kadar yükselmiştir. Şeyh Ubeyd Efendi'den boşalan Şah Sultan Tekkesi şeyhliğine getirilmiştir. Yaklaşık otuz beş sene bu dergâhta görev yaptı. İki kere hacca gitmiştir ve İstanbul'a döndükten sonra adı geçen tekkede şeyliğe devam etmiştir. 1286/1869 yılında vefat etmiş ve Ahmed Efendi türbesinde defnedilmiştir.

Mutasavvıf bir şair olan İbrahim Necâtî Efendi'nin müsvedde halinde kalmış bir divanı ve *Tezkiretü'l-Usûl Netîcetü'l-Vusûl* adlı iki eseri vardır.[69] Necâtî'nin tahmisi Uşşâkî Tekkesi 365 numaradaki şiirlerin en sonunda yer almaktadır. Herhangi bir başlığı bulunmayan şiir *Sefîne-i Evliyâ*'da da kayıtlıdır. Necâtî, Rûşenî'nin na'tını beyit sırasını dikkate almaksızın tamamını tahmis etmiştir. Nazîm'in tahmisi gibi Necâtî'nin tahmisi de on üç bentten müteşekkildir.

Taḫmīs-i Necātī

Sensin ey mefḫar-i 'ālem o nebiyy-i Ḳureşī

Ẕātınıñ gelmedi gelmez daḫi mānend ü eşi

Ẓulmet-i leyli-i şirk almış idi ṭaġ u ṭaşı

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Ser-fürū-gerde-i emriñ ne ḳadar fācir ise

Ya'ni nefs aña günāh eylemegi āmir ise

Ne ḳadar müẕnib ü mücrim ne ḳadar mükẟir ise

Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise

Bende-i muḳbil olur miẟl-i Bilāl-i Ḥabeşī

[69] Ömer Çiftçi, *Fatîn, Hâtimetü'l-Eş'âr* s. 397, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219117/h/metin.pdf; Ali Yılmaz-M. Akkuş, *age*, C. 3, s. 470-471;
A. Nezih Galitekin, *H. Ayvansarâyî*, *Hadîkatü'l-Cevâmi*, İşaret Yayınları, İstanbul 2001, s. 344;
"Necâtî İbrahim", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yay. C. 6, s. 548.

Teşnegāna süḫanıñ menbaʿ-ı āb-ı ḥayvān
Ḥıżr saḳḳā-yı der-i luṭfuñ olursa şāyān
Ṣuyunu muʿcizeñe buldurup ey faḫr-i cihān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

ʿĀṣī vü mücrime çün ẕāt-ı şerīfiñ eşfaḳ
Cümleden olsa ʿalā ḳadr-i bülendiñ evfaḳ
Ḳaynadıp nār-ı maḥabbetle Ḥakīm-i muṭlaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Sensin ol baḥr-i ḥayā vü dür-i yektā-yı ʿAden
Ṭoldı āvāzıñ ile Mekke vü Baṭḥā vü Yemen
Yalıñız ben degilim midḥat-i evṣāfiñ eden
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Ravża-i pākiñe rū-māl eden aʿyün uyanır
Ḥaşmet ü salṭanat-ı cāh-ı fenādan uṣanır
Ḳāmetiñ rüʾyet edip serv [ü] Ṭūbā utanır
Ḳaddüñ üstinde gören ḥaddüñi gūyā ki ṣanur
Ṣalınup serv başı üstine alup güneşi

Sen şehenşāhıñe ḳadr-i refīʿiñ idrāk
Ḫıdmet-i ḫāk-i deriñde imiş eyler der-pāk
Melekiyyet ṣıfatıyla yerin eyler eflāk

Pāk olup ṣāff olur evsāfı beşerden bī-pāk
Nūş iden laʿl-i lebüñden mey-i bī-ġıll u ġışi

Mübtelā oldu dil-i zārıma endīşe-i ḫām
Kāmrānī-i ṭabīʿat ile oldum nā-kām
Gūş edip nāle-i cāngāh[ım]ı her ṣubḥ ile şām
Raḥm ḳıl sāʾil-i miskīnüñe ḳapında müdām
Huşk-leb teşne-ciger olup akar gözi yaşı

Almayan mekteb-i ʿaşḳında sebaḳ cāhil imiş
Kiştzār-ı emeli ḥāṣılı bī-ḥāṣıl imiş
Allāh Allāh bu ne ḫod ẓālim-i pā-der-gil imiş
Ne ʿaceb kāfir-i bed-gevher [ü] sengīn-dil imiş
Gelmeyüp raḥme senüñ gevherine atdı ṭaşı

Saña ser-keşlik eden kül gibi ḫākister olur
Şemʿ-i āmāli anıñ püf-zede-i ṣarṣar olur
Kūy-i ġalṭīde ḫıẕlān vü daḫi bed-ter olur
Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebu'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Tīġ-ı şerʿiñle cihāndan giderip şūr u şeri
Verdiñ āfāḳa eyā şāh-ı rüsül zīb ü feri
Eyle şāyān-ı kerem ümmet-i ġam-dīdeleri
Sensin ol püşt u penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Kim ki sen muʿcize-perdāz ile eylerse ṣavaş
Aḳıdır çeşm-i nedāmet-eṡeri ḳan ile yaş
Niçe īrād-ı meṡel etdi o ẕāta sāpāş

Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳızarup içi ṭaşı

ʿAndelīb olsa Necātī n'ola şāh-ı gülüñe

Naʿt-ı pākini oḳur ezber edip fülfülüñe

Ṣarılır her seḥer efġān ederek kākülüñe

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe

Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

15) Sıdkî ve Tahmisi

Tahmisin hangi Sıdkî'ye ait olabileceği hususunda yaptığımız araştırmada herhangi bir sonuca ulaşılamamıştır. Edebiyat tarihimizde Sıdkî mahlaslı birçok şair vardır. Bunlardan divan sahibi olan Sıdkî mahlaslı şairlerin divanlarında bu tahmise rastlanmamıştır.[70]

Sıdkî, Rûşenî'nin naʿtının beyit sırası serbest olmak üzere beşt beytini tahmis etmiştir. Naʿtın 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. beyitleri tahmisin dışında tutulmuştur.

Taḫmīs-i Ṣıdḳī

Ẕāt-ı Ḥaḳ olmuş iken naʿtiñe tā ḫāme-keşi

Kim eder maʿni-i ẕerrāt-ı şerīfiñ nüvişi

Açdı eşʿār-ı şafaḳ burc-i ḳamerden revişi

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Ravża-i ʿaşḳıñda bī-çāre göñül müs̱mir ise

Dil-i seng ṣavm-ı viṣāliñle henüz mufṭır ise

Cürm-i ʿiṣyān ile āşüfteligim müşʿir ise

Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise

Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

[70] Bkz. Mehtap Erdoğan, *Sıdkî Pâşâ Dîvânı: İnceleme-Transkripsiyonlu Metin*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi 2005;
Gülşen Sezen, *Mustafa Sıdki Efendi Divanı Transkripsiyonlu Metin-Edebi İnceleme,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2010;
Ahmet Akgül, *Abdullah Sıdkî Divanı: İnceleme, Metin, Dizin,* Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2011;
Özgür Kazcı, *Sâdık Ağazâde Sıdkî Efendi Divânı: Çeviriyazılı Metin-İnceleme* Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2011.

Gülşen-i bāġ-ı leṭāfetle eyā ġonce-dehen
Per açıp daḫme-i miʿrāca sen olduñ maḥzen
Senden özge kime esrār-ı Ḫudā açdı süḫen
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Baḥr-ı vaḥdetden içen cām-ı mey buldı emān
Berḳ-ı ḫāṭif gibi ġam leşkerini ṣıdı hemān
Teşneyim laʿl-i ẓülāliñle beni ḳıl reyyān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Cān nis̱ār etse n'ola bāy u gedālar yoluña
Mürġ-ı cānım hele vābeste olur kākülüñe
Āyet-i ḥüsnüñü baḫş eyle bu Ṣıdḳī ḳuluña
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

16) Hassân Ahmed Efendi ve Tahmisi

Klâsik Türk Edebiyatı araştırmacılarının temel kaynakları olan şuarâ tezkireleri, *Şakâyıku'n-Nu'mâniyye Zeylleri*, vefeyâtnâmeler vb. biyografik eserlerde Hassân Ahmed Efendi isimli bir şaire rastlanmamıştır. Aşağıdaki tahmiste şair mahlasını "Derviş Ahmed" olarak bildirmiştir. Bu bilgiden hareketle yapılan araştırmalarda sadece *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye*'de "Derviş Ahmed" isimli bir şair kayıtlıdır. Bu şairin de Moralı olduğu, IV. Murad zamanında Bağdat'ta görev yaptığı belirtilmiş, şiirlerinden örnekler sunulmuştur. Bu şiirlerin hiç birinde mahlas yoktur. Ayrıca "Derviş Ahmed" için Esrâr Dede, Sâkıb Dede'nin *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyye*'sine atıfta bulunur.[71] Bu biyografik kitapta da "Derviş Ahmed" isimli birçok şahsiyet bulunmaktadır. Aşağıdaki tahmisin hangi "Derviş Ahmed"e ait olduğu tespit edilememiştir.[72]

Hassân Ahmed Efendi, Rûşenî'nin na'tının sadece altı beytini tahmis etmiştir. 5, 6, 7, 8 ve 9. beyitler tahmise dâhil edilmemiştir.

---

[71] İlhan Genç, *Esrar Dede, Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye*, AKMB Yay. Ankara 2005, s. 38.
[72] XVI. asırda yaşadığı tahmin edilen "Derviş Ahmed" adlı/mahlaslı bir Bektaşî şairi vardır. Bkz. M. Fatih Köksal, "Bilinmeyen Bir Bektaşi Şairi: Derviş (Devriş) Ahmed ve Şiir Mecmuası", *Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni*, 17-18-19 Ekim 2007, G.Ü. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, Ankara, C. 2, s. 1261-1288.
Yukarıda künyesi verilen makaleden hareketle, bu şiirin Bektaşî Derviş Ahmed'e ait olmadığını söyleyebiliriz.

Taḫmīs-i Muṭarraf-ı Ḥassān Aḥmed Efendi

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kaʿbe’niñ erdi ṣafā ile o şeb ʿarşa başı
Secde-i şükr edip erkān ile düşmez ṭaşı
Bir ḥabībiñ ki delīldir *ḳābe ḳavseyn*e ḳaşı
Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind’i bilür bunı ki sen
ʿĀlem-i hejdeh hezār içre ḳamudan aḥsen
Çün eḥabb oldu saña bū-yı Ḥüseyn ile Ḥasen
Meyl-i ʿuşşāḳa n’ola ʿazm-i mecāz etdi isen
Hāşimī’sin ʿArabī’sin Medenī’sin Ḳureşī

Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Etdi enhār-ı cinān sīm lülelerden cereyān
Ḳandılar āb-ı ḥayāt-ı ebedīye ʿaṭaşān
Ġazve-āşā ola ḫalḳ rūz-ı ḥaşrde reyyān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Sünnet ü meslegiñe her ne ḳadar ḳāṣir ise
Ṭāʿate süstlik edip maʿṣıyyete ḥāżır ise
Bu siyeh-rūy gibi müẕnib ne ḳadar nādir ise
Bende-i muḳbil olur miṣl-i Bilāl-i Ḥabeşī

Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Şeb-i miʿrācda gönderdi ṭaʿām ṭolu ṭabaḳ
Bu żiyāfetde saña olmadı kimse esbaḳ
Sidre vü Ṭūbā yanar nār-ı hevāña çü şafaḳ
Cebreʾīl olsa n’ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe

Muʿtaṣım ḥabl-i Ḫudā dinse sezā kākülüñe

Bülbül-i Ḳudsī olur ʿāşıḳ olanlar gülüñe

Dervīş Aḥmed yalıñız teşne degildir mülüñe

Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

17) Hâlikî ve Tahmisi

Hayatı hakkında temel biyografik kaynaklarda bilgi bulunmayan bir diğer şair "Hâlikî"dir. Tezkirelerin hiçbirinde "Hâlikî" mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır. Sadece Hüseyin Vassâf, bu şairin Koca Mustafa Paşa Hânkâhı pîş-kademi Şeyh Abdülhâlık Efendi olduğunu bildirmiş ve hayatı hakkında bilgi vermemiştir.[73]

Hâlikî, Rûşenî'nin na'tının dokuz beytini tahmis etmiştir. Rûşenî divanının tenkitli neşrinde yer alan 8 ve 9. beyitleri tahmisinin dışında tutmuştur.

Taḫmīs-i Ḫāliḳī

Yoḳdur ẕātınıñ ey faḫr-i cihān mis̱l ü eşi

Ehl-i īmānıñ olupdur seni sevmeklik işi

Mihr ü meh dergeh-i vālānıñ yeñi çille-keşi

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

Ne ġam ey dil beni ḥussād-ı zamān muḥḳir ise

Şīşe-i ḳalbimi her demde n'ola müksir ise

Rāh-ı Ḥaḳ'dan ser-i mū çıḳma göñül mücbir ise

Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise

Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

Sensin ol rūz-ı ḳıyāmetde ʿuṣāta meʾmen

Dest-gīrimsin ol gün sen benim ey ḫulkı ḥasen

Sen şefīʿi olur iseñ ʿadn ola baña mesken

Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen

Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

[73] A. Yılmaz- M. Akkuş, *age*, C. 3, s. 147.

Vuṣlat-ı rüʾyetiñe cān u göñüller ḥayrān
Ḥasret-i nār-ı firāḳıñla cigerler büryān
Dü cihānda mey-i vaṣlıñdan içen bulur emān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Yevm-i maḥşerde ki mücrimlere sensin eşfaḳ
Kerem ü şefḳatiñe beni de eyle mülḥaḳ
Eyledi ẕātıñı Ḥaḳ ẕātına maḥbūb-ı muṭlaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebreʾīl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Nice vaṣf ede dilim ẕātıñı çün kim Ḥaḳ öge
Maḳṣadım bu keremden baña da ḥiṣṣe dege
İltifāt etmedigiñ ṭaşlar ile sīne döge
Yirdeki daʿveti fevt ola gidem diyü göge
Bilüñe baġladı iy nūr-ı bilā-sāye ṭaşı

Uymayan şerʿüne sulṭān ise de aḥḳar olur
Meşʿal-i devleti ʿālemde anıñ bī-fer olur
Şübhesiz dūzaḫ aña mülk-i beḳāda yer olur
Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Çekmeyem dersen eyā dil dü-serāda kederi
Olı gör ḫāk-i reh-i ʿāşıḳ-ı peyġāmberi
Dem-be-dem vird-i zebān eyle hemān bu es̱eri
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

Ne ḳadar mücrim ise Ḫāliḳī şeydā ḳuluña

Luṭf edip eyle şefāʿat ki fedādır yoluña

Dil-i bülbül-āsā şūrīdesini ḳıl gülüñe[74]

Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe

Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī

18) Hüseyin Vassâf ve Tahmisi

Hüseyin Vassâf, 8 Mart 1872'de İstanbul Aksaray'da doğmuştur. Hayatı hakkında bilinenler Sefîne-i Evliyâ-i Ebrâr adlı eserinin sonunda verdiği bilgilere dayanmaktadır. Babası Ürgüplü Hacı Osman Efendi, annesi Fâtıma Emsâl Hanım'dır. Hüseyin Vassâf Ağayokuşu İbtidâî Mektebi, Medrese-i Hayriyye, Mekteb-i Osmânî, Aksaray Valide Rüşdiyesi ve Mekteb-i Mülkiyye İdâdîsi'nde öğrenim görmüştür. Rüsumat Emaneti Evrak Kalemi, Şirket-i Hayriyye Tahrîrat Kalemi ve Galata Emtia-i Dâhiliyye Gümrüğü'nde görev yapmış, İstanbul Rüsumat başmüdürlüğünden 1920 Mart'ı sonunda kendi isteğiyle emekli olmuştur.

Şairin tasavvufa karşı ilgisi küçük yaşlarda aile çevresinde başlamıştır. Hüseyin Vassâf, döneminin ünlü âlimlerinden Arapça-Farsça veSahîh-i Buhârî dersleri almıştır. 1896'da Şam'dan İstanbul'a gelen ve evinde misafir kalan Şâbânî - Bekri şeyhi Muhammed Sultan Efendi'ye intisap etti. Birkaç yıl sonra icazetname aldı. Küçük Ayasofya'da oturan Şâbânî şeyhi Hacı Kâmil Efendi'nin sohbetleriyle Sünbül Efendi ve Seyyid Nizâm dergâhlarındaki zikir ve sohbetlere düzenli olarak katıldı. Şeyhi Muhammed Sultan Efendi'nin vefatından sonra sürekli mektuplaştığı Gülşenî şeyhi Şuayb Şerefeddin Efendi'nin daveti üzerine Edirne'ye giderek kendisine intisap etti. Şâbâniyye, Gülşeniyye. Uşşâkıyye ve Kâdiriyye tarikatlarından hilâfeti olan Hüseyin Vassâf, dört kişiye Uşşâkiyye tarikatından hilâfet vermiştir. 21 Ekim 1929'da Arnavutköy'deki evinde vefat etmiş; vasiyeti üzerine Rumelihisarı Kabristanı'na defnedilmiştir.

Hüseyin Vassâf'ın en önemli eseri *Sefine-i Evliyâ-i Ebrâr*'dır. 2000'e yakın sûfî biyografisini ihtiva eden eser yayınlanmıştır. Şairin eserlerinden bazıları şunlardır: *Divan, Gülzâr-ı Aşk, Kitab-ı Külliyât, Risale-i Hayriyye, Risale-i Müştâkiyye* vb. otuza yakın eseri bulunmaktadır.[75]

Hüseyin Vassâf, Rûşenî'nin naʿtının on beytini tahmis etmiştir. Şair, Rûşenî'nin divanında yer alan 5. beyte tahmisinde yer vermemiştir.

Taḫmīs-i Ḥüseyin Vaṣṣāf

Çeşm-i ḥasret-zedeme yār u enīs oldu yaşı

Ḳalb-i firḳat-zedemin āh ile vāh oldu işi

Rūḥ u cismim arıyor ṭurmayıp ʿarş u ferşi

Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi

Kim ola sevmeye bu vech ile sen māhveşi

[74] Bu mısrada vezin aksamaktadır.

[75] Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, "Hüseyin Vassâf", *DİA*, C. 19, s. 18-19.

Sensin āyīne-i ẕāt-ı ezelī ġonce-dehen
Gelmedi ʿāleme gelmez yine senden aḥsen
Nūr-ı ḥüsnüñ ile ʿālemleri ḳıldın rūşen
Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hind'i bilür bunı ki sen
Hāşimī'sin ʿArabī'sin Medenī'sin Ḳureşī

Kimde ẓāhir ola envār-ı muḥabbet şereri
Ḥāl ü ḳālinde nümāyān olur onuñ eẟeri
Ḳalb-i ʿuşşāḳa şeref vermede ʿaşḳıñ güheri
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur miẟl-i Bilāl-i Ḥabeşī

Seni bir dāne yaratmış o Kerīm-i muṭlaḳ
Yaraşır şānına ʿizzetle büyüklük el-ḥaḳ
Bezm-i ʿuşşāḳa verirsin keremiñle revnaḳ
Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebre'īl olsa n'ola maṭbaḫınuñ hīme-keşi

Cümle ʿāşıḳlarına oldu vücūduñ cānān
ʿAşḳ u şevḳınle taḥayyürdedir el-ḥaḳ devrān
Bāʿiẟ-i ḫalḳ-ı cihān fātiḥ-i ebvāb-ı cinān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Nice yüz biñ kişiden defʿ idisersin ʿaṭaşı

Cān u dilden saña ʿāşıḳ kim ise server olur
Ḥubb-i ẕātıñla saʿādet bularak cevher olur
Kim ki maḥrūm ola ʿaşḳıñdan işi bed-ter olur
Üzilür ʿırḳ-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile her kim iderse güreşi

Kim ki taḳdīr ederek ʿaşıḳıñ olsaydı seniñ
Hīç ṭoyar mıydı temāşāsına vech-i ḥaseniñ
Merḥamet şefḳat için senden ümīdi keseniñ
Kesilip başı ayaḳda göriser her ki senüñ
İzüñe yüz sürüben ḳoymaz ayaġuña başı

ʿAşḳ-ı ẕātıñ ile her dem ola ḳalbim ṣābāş
Yanıyor ḳalb-i ḥazīnim edemem ḥālimi fāş
Açıla çeşm-i dilim olmayayım ben ḫuffāş
Lāle beñzer ki gül-i rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū gibi yandı ḳararup içi ṭaşı

Ger ʿuluvv-i kerem ü ṭābʿını ḳūl müşʿir ise
Keẕret-i cürm ü günāhdan utanır mubṣır ise
Baña ey nūr-ı vücūd merḥamet eyle der ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur miẕl-i Bilāl-i Ḥabeşī

ʿĀşıḳ oldum o senin cāzibedār kākülüñe
İki ʿālemde saʿādet verir ʿaşḳıñ ḳuluña
Cān fedā eyleme Vaṣṣāf'a şerefdir yoluña
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve'l-leyl oḳırum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küllü ġadātin ve ʿaşī[76]

Sonuç

Bu makalede, XV. asrın mutasavvıf şairi Dede Ömer Rûşenî'nin meşhur na'tının tesirlerine temas edilmeye çalışılmıştır. Yazıldığı dönemden en az iki asır sonra birçok şair tarafından tahmis edilen bu na't, muhtelif besteleri vesilesiyle de günümüzde de Tasavvûfî Türk Mûsikîsi sanatçıları tarafından icrâ edilmektir.

Söz konusu na'tı tahmis eden ilk şair, Nâlî Mehmed Efendi'dir. XVII. yüzyılda dört (Zamîrî'nin tesdisi bu gruba dâhildir), XVIII. yüzyılda dokuz, XIX. yüzyılda bir, XX. yüzyılda bir şair tarafından tahmis yazılmıştır. Üç şairinse yaşadığı asır tespit edilememiştir.

[76] Cemal Kurnaz vd, *Hüseyin Vassâf Hayatı-Eserleri ve Şiirlerinden Seçmeler*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999, s. 117-118.

Ayvansarâyî (ö. 1787), vefeyâtnâmesinde on dört şaire ait tesdis ve tahmisi bir araya getirdiğini söylemektedir. İbrahim Necâtî'nin ölüm tarihi, Ayvansarâyî'nin vefâtından çok sonra olduğuna göre, bu derlemede Necâtî yer alamaz. Ayrıca Ayvansarâyî vefeyâtnâmesinde Nâlî, Zamîrî, İzzî, Vahîd, Nahîfî, Fennî, Salâhî, Râsim ve Hâkim'in biyografilerine yer vermiş; bu şairlerden sunduğu şiir örneklerinde de mahut na'ttan beyitlere değinmiştir. Vefeyâtnâmede dolaylı olarak Hasîb, Müstakimzâde ve Nazîm'den bahsedilmiştir. Kânî ise Ayvansarâyî'nin muasırıdır. Kanaatimizce Ayvansarâyî'nin on dört şairin na'tından müteşekkil derlemesinde Nâlî, Zamîrî, İzzî, Vahîd, Nazîm, Nahîfî, Fennî, Hasîb, Râsim, Hâkim, Müstakimzâde, Salâhî ve Kânî bulunmaktadır. Derlemedeki 14. şair ise Sıdkî, Hâlikî ve Hassân Ahmed'den birisidir. İbrahim Necâtî'nin içinde bulunduğu üç şaire ait na't ise, Ayvansarâyî'nin derlemesine sonradan ilave edilmiş olmalıdır. Makaleye Abdullah Salâhî'nin yedi tahmisi ve Hüseyin Vassâf'ın tahmisi tarafımızca eklenmiştir.

Ayrıca makalede hayatları hakkında tarihî kaynaklar dışında başka yerde bilgi bulunmayan Zamîrî, İzzî, Vahîd ve Necâtî'nin biyografileri yazılmıştır. Bununla birlikte divanları olmayan yahut ele geçmemiş olan Zamîrî, İzzî, Vahîd, Hasîb, Müstakîmzâde, Necâtî, Hâlikî, Sıdkî ve Hassân Ahmed'in birer şiiri neşredilmek suretiyle, bu şairlerin edebî şahsiyetleri hakkında fikir sahibi olunmasına katkıda bulunulmuştur.

KAYNAKÇA

"Necâtî İbrahim", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yay. C. 6.

ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim, *İsmail Beliğ, Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*, AKMB Yay. Ankara 1999.

AÇAR, Bedriye Gülay, *Salâhaddîn-i Uşşâkî'nin Türkçe Divanı ve İncelemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012.

AKGÜL, Ahmet, *Abdullah Sıdkî Divanı: İnceleme, Metin, Dizin,* Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2011.

AVŞAR, Ziya, *Revânî Divanı*, (12.07.2013) http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128332/h/revanidivaniziyaavsar.pdf;

AYDEMİR, Semra, *Dede Ömer Rûşenî (hayatı, eserleri ve divanının tenkidli metni),* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 1990.

AYPAY, Ali İrfan, *Nahîfî Süleymân Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni)*, DR. Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi 1992.

BAYRAM, Pervane, "Necatî Beğ'in 'Gayrı' Redifli Gazeline XVI. Asırda Fuzûlî'nin ve XIX. Asırda Seyyid Nigârî'nin Nazireleri", *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu: Ölümünün 500. Yılında Şair Necâtî Beğ Anısına*. Editör Gencay Zavotçu. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2009.

BEYATLI, Yahya Kemal, *Eski Şiirin Rüzgârıyle*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 2008.

CEYHAN, Âdem "Kanunî'nin Bir Gazelinin Yankıları", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, Yaz 2010, c. 1, Sayı 2, s. 33-60.

CEYHAN, Semih, "Salâhî Efendi", *DİA*, İstanbul 2009, C. 36.

COŞKUN, Menderes, *Manzum Bir Şairler Tezkiresi Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân*, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2002.

ÇALDAK, Süleyman, *Nâlî Divanı*, Kesit Yayınları, İstanbul 2010.

ÇAPAN, Pervin, *Mustafa Safâyî Efendi, Tezkire-i Safâyî,* AKMB Yay. Ankara 2005.

ÇIPAN, Mustafa, "Fuzûlî'nin Gazellerine Yazılan Nazîrelerden Bazıları", *S.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 3, (1997), s. 103-114.

ÇİFTÇİ, Ömer, *Fatîn, Hâtimetü'l-Eş'âr*, (12.07.2013) http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219117/h/metin.pdf

DEMİR, Suna, *Dede Ömer Ruşeni Divanı`nın (1b-60a) Transkripsiyonlu Metni ve Sözlük Çalışması,* Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2010.

DEMİRKAZIK, Hacı İbrahim, *18. Yüzyıl Şairi Mustafa Fennî, Divân*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi 2009.

DERMAN, Uğur, "Mehmed Râsim, Eğrikapılı", *DİA*, Ankara 2003, C. 28.

DEVELİ, Hayati, "18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine", *Doğu Akdeniz Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi*, S. I, Gazimağusa 1998, s. 27-36.

Edirneli Sehî, *Tezkire-i Sehî*, nşr. Mehmed Şükrî, 1325.

EKİNCİ, Ramazan, *H. Hüseyin Ayvansarâyî, Vefeyât-ı Ayvansarâyî,* Buhara Yayınları, İstanbul 2013.

ERDOĞAN, Mehtap, *Sıdkî Pâşâ Dîvânı: İnceleme-Transkripsiyonlu Metin*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2005.

GALİTEKİN, A. Nezih, *H. Hüseyin Ayvansarâyî, Hadîkatü'l-Cevâmi*, İşaret Yayınları, İstanbul 2001.

GENÇ, İlhan, *Esrar Dede, Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye*, AKMB Yay. Ankara 2005, s. 38.

GÜLER, Zülfi, "Ruz u Şeb Redifli Üç Na't", *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* S. 39 (2009): 553-578.

GÜLHAN, Abdülkerim, "Levhî ve Bağdatlı Ruhî'nin Terkib-i Bendine Naziresi", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 2, (2010), s. 61-78.

İLGÜREL, Mücteba, "Hâkim Mehmed Efendi", *DİA*, İstanbul 1997, C. 15.

İNCE, Adnan, *Sâlim Efendi, Tezkiretü'ş-Şuara*, AKMB Yay. Ankara 2005.

İPEKTEN, Haluk, *Eski Türk Edebiyatı - Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yay. İstanbul 2008.

KAHRAMAN, Bahattin, *Nâlî Divânı*, Kömen Yayınları, Konya 2010.

KARTALLIOĞLU, Yavuz, "Osmanlı Türkçesi'ndeki Ekler Dudak Uyumuna Göre Nasıl Okunmalıdır?" *Turkish Studies* Volume 3/6 Fall 2008, s. 449-470.

KAYALP, İsa, "Kânî", *DİA*, İstanbul 2001, C. 24.

KAZCI, Özgür, *Sâdık Ağazâde Sıdkî Efendi Divânı: Çeviriyazılı Metin-İnceleme,* . Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2011.

KESKİNSOY, Haşim, *Mekkî ve Nahîfî'nin Kasîde-i Bürde Tahmisleri*, , K. Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2011.

KURNAZ, Cemal-vd, *Hüseyin Vassâf Hayatı-Eserleri ve Şiirlerinden Seçmeler*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.

KURNAZ, Cemal-TATÇI, Mustafa, "Hüseyin Vassâf", *DİA*, İstanbul 1999, C. 19.

KUT, Günay, "Ahmed Hasîb Efendi", *DİA*, İstanbul 1989, C. 2.

KÖKSAL, M. Fatih, "Bilinmeyen Bir Bektaşi Şairi: Derviş (Devriş) Ahmed ve Şiir Mecmuası", *Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni*, 17-18-19 Ekim 2007, G.Ü. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, Ankara, C. 2, s. 1261-1288.

ÖKSÜZ, Yılmaz, *Eğrikapılı Mehmed Râsim ve Divançesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2010.

ÖZDEMİR, Mehmet, *Neccâr-zâde Rıza Divanı'nın Edisyon Kritiği*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 1999.

ÖZÖN, Mustafa Nihat, *Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1954.

Pervâne b. Abdullah, *Mecmuatü'n-Nezâ'ir*, Topkapı Sarayı Ktp. Bağdat 406.

SEVGİ, Ahmet, "Bâkî'nin 'Ancak' Redifli Gazeline Yazılan Tahmis ve Tesdisler" *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 39 (2009), s. 385-393.

SEZEN, Gülşen, *Mustafa Sıdki Efendi Divanı Transkripsiyonlu Metin-Edebi İnceleme,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi 2010.

TARLAN, Ali Nihat, *Necati Beg Divanı*, MEB İstanbul 1963.

TAVUKÇU, Orhan Kemal, *Dede Ömer Rûşenî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni,* (12.07.2013) http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-275463/h/dede-omer-ruseni.pdf

TİETZE, A., "XVI. Asır Türk Şiirinde Gemici Dili: Âgehî Kasidesi ve Tahmisleri", *İÜ Türkiyat Mecmuası* S. 9 (1951), s. 113-138.

TUMAN, M. Nail, *Tuhfe-i Nâilî*, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2002, C. II, s. 5001.

Uşşâkîzâde Seyyid İbrâhîm Hasîb, *Zeyl-i Zeylü'ş-Şakâyık*, Süleymaniye Ktp. Hâfid Efendi 242.

UZUN, Mustafa – ÖZCAN, Nuri, "Nazîm", *DİA*, İstanbul 2006, C. 32.

UZUN, Mustafa, "Nahîfî", *DİA*, İstanbul 2006, C. 32.

UZUN, Mustafa, *Dede Ömer Rûşeni Hayatı, Eserleri ve Miskinlik-nâme Mesnevisi* (Edisyon Kritik), M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 1982.

UZUN, Mustafa, "Dede Ömer Rûşenî", *DİA*, İstanbul 1994, C. 9.

UZUN, Mustafa*, Dede Ömer Rûşenî, Neynâme* (Tenkidli Basım), İstanbul 1990.

ÜZGÖR, Tahir, "Su Redifli Şiirler ve Fuzûlî'nin Su Kasidesi'nin Kompozisyonuna Dâir", *İlmî Araştırmalar*, S. 9, (2000), s. 239-48.

YAKAR, Halil İbrahim, *Gelibolulu Sun'î Divanı ve Tahlili*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi 2002.

YAZAR, İlyas, *Kâni Dîvanı Tenkitli Metin-Tahlil*, Libra Kitap, İstanbul 2010.

YENİTERZİ, Emine, *Divan Şiirinde Na't*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

YILMAZ, Ahmet, "Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin", *DİA*, İstanbul 2006, C. 32.

YILMAZ, Ali,-AKKUŞ, Mehmet, *Hüseyin Vassaf, Sefîne-i Evliyâ*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011, C. 3.

